

การวิเคราะห์อุปสงค์อุปทานและวิถีตลาดสินค้าเกษตรที่สำคัญ
จังหวัดกำแพงเพชร

โดย

สำนักวิจัยเศรษฐกิจการเกษตร
ร่วมกับ
สำนักงานเศรษฐกิจการเกษตรที่ 12

สำนักงานเศรษฐกิจการเกษตร
กระทรวงเกษตรและสหกรณ์
กันยายน 2560

การวิเคราะห์อุปสงค์อุปทานและวิถีตลาดสินค้าเกษตรที่สำคัญ
จังหวัดกำแพงเพชร

คณะผู้จัดทำ		สังกัด	สินค้าที่รับผิดชอบ
1. นายบุญเสริม	สุขภิญโญ	สำนักวิจัยเศรษฐกิจการเกษตร	อ้อยโรงงาน
2. นางสาวรัชดา	วุฒิกิจเจริญ	สำนักวิจัยเศรษฐกิจการเกษตร	ปาล์มน้ำมัน
3. นางสาวปองวดี	จรัสรัตน์	สำนักวิจัยเศรษฐกิจการเกษตร	ข้าวนาปี
4. นางพัชรรัตน์	ลิ้มศิริกุล	สำนักงานเศรษฐกิจการเกษตรที่ 12	มันสำปะหลัง โคเนื้อ

สำนักงานเศรษฐกิจการเกษตร

คำนำ

สำนักงานเศรษฐกิจการเกษตร ได้ดำเนินการโครงการบริหารจัดการเขตเกษตรเศรษฐกิจสินค้าเกษตรที่สำคัญ (Zoning) ปี 2560 โดยมีการบูรณาการภายในสำนักงานเศรษฐกิจการเกษตร

สำนักวิจัยเศรษฐกิจการเกษตร ร่วมกับ สำนักงานเศรษฐกิจการเกษตรที่ 12 ได้ทำการศึกษาวิเคราะห์อุปสงค์อุปทานและวิถีตลาดสินค้าเกษตร จังหวัดกำแพงเพชร ปี 2560 โดยทำการศึกษาสินค้าเกษตรที่สำคัญ 5 ชนิด คือ ข้าวนาปี อ้อยโรงงาน ปาล์มน้ำมัน มันสำปะหลัง และโคเนื้อ เพื่อเป็นข้อมูลในการกำหนดแนวทางการบริหารจัดการสินค้าเกษตรในจังหวัดเพชรบูรณ์ต่อไป

ทั้งนี้ คณะผู้จัดทำขอขอบคุณเกษตรกร ผู้ประกอบการ หน่วยงานที่เกี่ยวข้องทั้งภาครัฐ และเอกชน ที่ให้ความร่วมมือในการประสานงานและให้ข้อมูลเพื่อใช้ในการศึกษาครั้งนี้ให้สำเร็จลุล่วงไปได้ด้วยดี

สำนักงานเศรษฐกิจการเกษตร
กันยายน 2560

สารบัญ

	หน้า
คำนำ	(ค)
สารบัญ	(ง)
สารบัญตาราง	(ฉ)
สารบัญภาพ	(ช)
บทที่ 1 ข้อมูลทั่วไป	1
1.1 ขนาดและที่ตั้ง	1
1.2 ลักษณะภูมิประเทศ	2
1.3 ลักษณะภูมิอากาศ	2
1.4 การปกครองและประชากร	2
1.5 ผลิตภัณฑ์มวลรวมจังหวัด	4
1.6 ทรัพยากรธรรมชาติ	5
1.7 คร่าวเรือนเกษตรกร	7
1.8 การใช้ที่ดิน	8
1.9 แหล่งน้ำชลประทาน	8
1.10 ปริมาณน้ำฝน	9
บทที่ 2 การบริหารจัดการสินค้าเกษตรที่สำคัญของจังหวัดกำแพงเพชร	10
2.1 ข้าวนาปี	10
2.1.1 ข้อมูลทั่วไป	10
2.1.2 การผลิต	10
2.1.3 การตลาด	12
2.1.4 ปัญหาและอุปสรรค	15
2.1.5 ข้อคิดเห็นและข้อเสนอแนะ	15
2.2 มันสำปะหลัง	16
2.2.1 ข้อมูลทั่วไป	16
2.2.2 การผลิต	17
2.2.3 การตลาด	18
2.2.4 ปัญหาและอุปสรรค	21
2.2.5 ข้อคิดเห็นและข้อเสนอแนะ	21
2.3 อ้อยโรงงาน	22
2.3.1 ข้อมูลทั่วไป	22
2.3.2 การผลิต	23
2.3.3 การตลาด	24
2.3.4 ปัญหาและอุปสรรค	27
2.3.5 ข้อคิดเห็นและข้อเสนอแนะ	27

สารบัญ

	หน้า
2.4 ปาล์มน้ำมัน	27
2.4.1 ข้อมูลทั่วไป	27
2.4.2 การผลิต	28
2.4.3 การตลาด	28
2.4.4 ปัญหาและอุปสรรค	31
2.4.5 ข้อคิดเห็นและข้อเสนอแนะ	31
2.5 โคน้ำ	32
2.5.1 ข้อมูลทั่วไป	32
2.5.2 การผลิต	32
2.5.3 การตลาด	41
2.5.4 ปัญหาและอุปสรรค	44
2.5.5 ข้อคิดเห็นและข้อเสนอแนะ	44

สารบัญตาราง

ตารางที่		หน้า
1	สถิติจำนวนประชากรของจังหวัดกำแพงเพชร	3
2	สถิติจำนวนครัวเรือนประชากรของจังหวัดกำแพงเพชร	3
3	การแบ่งเขตการปกครองจังหวัดกำแพงเพชร (รายอำเภอ)	4
4	พื้นที่ป่าในพื้นที่จังหวัดกำแพงเพชร	6
5	ครัวเรือนเกษตรกรจังหวัดกำแพงเพชร	7
6	การใช้พื้นที่ทางการเกษตรจังหวัดกำแพงเพชร	8
7	ปริมาณน้ำฝนรายเดือนในจังหวัดกำแพงเพชร ปี 2555-2558	9
8	เนื้อที่เก็บเกี่ยว ผลผลิตรวม และผลผลิตต่อไร่ ข้าวนาปี ปี 2552-2560 จังหวัดกำแพงเพชร	11
9	การบริหารจัดการข้าวนาปีจังหวัดกำแพงเพชร ปี 2559/60	14
10	เนื้อที่เก็บเกี่ยว ผลผลิต และผลผลิตต่อไร่มันสำปะหลัง ปี 2552-2560 จังหวัดกำแพงเพชร	17
11	การบริหารจัดการสินค้ามันสำปะหลัง ปี 2559/60 จังหวัดกำแพงเพชร	20
12	ประมาณการร้อยละผลิตอ้อยโรงงานออกสู่ตลาดรายเดือน ปี 2559/60	24
13	การบริหารจัดการสินค้าอ้อยโรงงานจังหวัดกำแพงเพชร ฤดูกาลผลิตปี 2559/60	26
14	เนื้อที่ให้ผล ผลผลิต และผลผลิตต่อไร่ของจังหวัดกำแพงเพชร ปี 2555-2559	28
15	บัญชีสมดุลปาล์มน้ำมันจังหวัดกำแพงเพชร	30
16	ปริมาณโคเนื้อ ปี 2555-2560 จังหวัดกำแพงเพชร	33
17	บัญชีสมดุลโคเนื้อจังหวัดกำแพงเพชร	43

สารบัญภาพ

ภาพที่	หน้า
1	แผนที่แสดงที่ตั้งและอาณาเขตของจังหวัดกำแพงเพชร
2	วิถีตลาดข้าวนาปีจังหวัดกำแพงเพชร
3	วิถีตลาดมันสำปะหลังจังหวัดกำแพงเพชร
4	สัดส่วนเนื้อที่เพาะปลูกอ้อยโรงงานของไทย แยกตามภาค ปี 2560
5	สัดส่วนเนื้อที่เพาะปลูกอ้อยโรงงานของไทย รายจังหวัดที่สำคัญ ปี 2560
6	วิธีการตลาดอ้อยโรงงานจังหวัดกำแพงเพชร
7	วิถีตลาดปาล์มน้ำมันจังหวัดกำแพงเพชร
8	โคพันธุ์บราห์มัน (Brahman)
9	โคพันธุ์ชาร์โรเลส์ (charolais)
10	โคพื้นเมืองโคฮีซาน
11	โคพื้นเมืองภาคเหนือ (ขาวลำพูน)
12	โคพื้นเมืองภาคใต้ (โคชน)
13	โคพื้นเมืองภาคกลาง (โคลาน)
14	วิถีตลาดโคเนื้อจังหวัดกำแพงเพชร

บทที่ 1

ข้อมูลทั่วไป

1. ข้อมูลพื้นฐานจังหวัดกำแพงเพชร

1.1 ขนาดและที่ตั้ง

จังหวัดกำแพงเพชรมีพื้นที่ 8,607.5 ตารางกิโลเมตร (5,379,681 ไร่) เป็นพื้นที่การเกษตร ประมาณ 4,913.7 ตารางกิโลเมตร (3,071,075 ไร่) ป่าไม้ 1,990.5 ตารางกิโลเมตร (1,244,060 ไร่) พื้นที่นอกการเกษตรอีกประมาณ 1,703.3 ตารางกิโลเมตร (1,064,546 ไร่) มีอาณาเขตติดต่อกับจังหวัดใกล้เคียง ดังนี้

ทิศเหนือ	ติดต่อกับ	อำเภอวังเจ้า จังหวัดตาก และอำเภอศรีมาตจังหวัดสุโขทัย
ทิศตะวันออก	ติดต่อกับ	อำเภอบางระกำ จังหวัดพิษณุโลก และอำเภอโพธิ์ทะเล อำเภอลำลูกกา จังหวัดปทุมธานี
ทิศใต้	ติดต่อกับ	อำเภอบรรพตพิสัย จังหวัดนครสวรรค์
ทิศตะวันตก	ติดต่อกับ	อำเภออุ้มผาง จังหวัดตาก

ภาพที่ 1 แผนที่แสดงที่ตั้งและอาณาเขตของจังหวัดกำแพงเพชร

ที่มา : สำนักงานจังหวัดกำแพงเพชร

1.2 ลักษณะภูมิประเทศ

ลักษณะภูมิประเทศจังหวัดกำแพงเพชรมีแม่น้ำปิงไหลผ่านตอนกลางของจังหวัดจากเหนือจรดใต้ เป็นระยะทางยาวประมาณ 104 กิโลเมตร ซึ่งเหมาะสำหรับการทำการเกษตร โดยมีพื้นที่ทำนาประมาณ ร้อยละ 31.43 ของพื้นที่ทั้งหมดกระจายอยู่ในพื้นที่ราบด้านตะวันออกของจังหวัด ได้แก่ อำเภอเมือง กำแพงเพชร ลานกระบือ ไทรงาม ทราญทองวัฒนา คลองขลุง บึงสามัคคี พรานกระต่าย และชาณุวรลักษบุรี พื้นที่ทำไร่ประมาณร้อยละ 28.01 กระจายอยู่ในพื้นที่ด้านตะวันตกของแม่น้ำปิง ได้แก่ อำเภอคลองลาน ปางศิลาทอง โกสัมพีนคร พรานกระต่าย ชาณุวรลักษบุรี และเมืองกำแพงเพชร มีลักษณะภูมิประเทศ แบ่งเป็น 3 ลักษณะ ดังนี้

- ลักษณะที่ 1 เป็นที่ราบลุ่มแม่น้ำปิงตอนล่างแบบตะพักลุ่มน้ำ (ALLUVIAL TERRACE) มีระดับความสูงประมาณ 43-107 เมตรจากระดับน้ำทะเลปานกลางอยู่บริเวณทางด้านทิศตะวันออกและใต้ของจังหวัด

- ลักษณะที่ 2 เป็นเนินเขาเตี้ย ๆ สลับที่ราบพบเห็นบริเวณด้านเหนือ และตอนกลางของจังหวัด

- ลักษณะที่ 3 เป็นภูเขาสลับซับซ้อน เป็นแหล่งแร่ธาตุและต้นน้ำลำธารต่าง ๆ ที่สำคัญ เช่น คลองวังเจ้า คลองสวนหมาก คลองขลุง และคลองวังไทรไหลลงสู่แม่น้ำปิง

โดยสรุปลักษณะพื้นที่ของจังหวัดกำแพงเพชรด้านตะวันตกเป็นภูเขาสูงลาดลงมาทางด้านตะวันออกลักษณะดินเป็นดินปนทรายเหมาะแก่การทำนาและปลูกพืชไร่

1.3 ลักษณะภูมิอากาศ

ลักษณะอากาศของจังหวัดกำแพงเพชรโดยทั่วไป จะได้รับอิทธิพลลมมรสุมตะวันตกเฉียงใต้จากอ่าวเบงกอลและอ่าวไทยพัดผ่านในเดือนพฤษภาคมถึงเดือนตุลาคม นอกจากนี้ยังมีมรสุมตะวันออกเฉียงเหนือพัดผ่านในเดือนพฤศจิกายนถึงเดือนมกราคมจากอิทธิพลของลมมรสุมดังกล่าวทำให้เกิดฤดูกาล 3 ฤดู คือ ฤดูร้อน ฤดูฝน และ ฤดูหนาว อุณหภูมิเฉลี่ยตลอดปีประมาณ 27.3 องศาเซลเซียส อุณหภูมิสูงสุดเฉลี่ย 33.4 องศาเซลเซียส อุณหภูมิต่ำสุดเฉลี่ย 22.5 องศาเซลเซียส เดือนที่มีอากาศร้อนอบอ้าวที่สุดคือเดือนเมษายน สำหรับเดือนที่หนาวที่สุดคือเดือนธันวาคม สำหรับปริมาณน้ำฝนเฉลี่ยต่อปีของจังหวัดประมาณ 1,301.5 มิลลิเมตร และมีฝนตกเฉลี่ยประมาณ 123 วัน ช่วงที่มีฝนตกจะอยู่ระหว่างเดือนพฤษภาคมถึงตุลาคมซึ่งในช่วงนี้ ปริมาณน้ำฝนเฉลี่ยของเดือนจะอยู่ระหว่าง 148.4 – 272.7 มิลลิเมตร

1.4 การปกครองและประชากร

1) ประชากร

ในปี 2559 จังหวัดกำแพงเพชร มีจำนวนประชากรรวมทั้งสิ้น 730,516 คน เพศชายจำนวน 362,925 คน คิดเป็นร้อยละ 49.68 เพศหญิงจำนวน 367,591 คน คิดเป็นร้อยละ 50.32 (ตารางที่ 1)

ตารางที่ 1 สถิติจำนวนประชากรของจังหวัดกำแพงเพชร

อำเภอ	ชาย	หญิง	รวม
เมืองกำแพงเพชร	104,313	108,627	212,940
ชาณุวรลักษบุรี	25,386	25,554	50,940
คลองขลุง	33,248	31,538	64,786
พรานกระต่าย	52,865	53,490	106,355
ไทรงาม	35,515	36,618	72,133
ลานกระบือ	35,290	35,622	70,912
คลองลาน	21,513	21,542	43,055
ทรายทองวัฒนา	11,827	11,764	23,591
บึงสามัคคี	15,436	15,227	30,663
ปางศิลาทอง	13,152	13,266	26,418
โกสัมพีนคร	14,380	14,343	28,723
รวม	362,925	367,591	730,516

ที่มา : กรมการปกครอง กระทรวงมหาดไทย

นอกจากนั้น จังหวัดกำแพงเพชรยังมีราษฎรชาวไทยภูเขาที่อาศัยกระจายอยู่ในพื้นที่ราบและอุทยานแห่งชาติ โดยส่วนใหญ่อาศัยอยู่ในเขตอำเภอคลองลาน ปางศิลาทอง โกสัมพีนคร และในเขตอำเภอเมืองกำแพงเพชร และชาณุวรลักษบุรีบางส่วน จำนวน 6 เผ่า ได้แก่ แม้ว เย้า ลีซอ มูเซอ กระเหรี่ยง และลีวี่ะ จำนวนรวม 11,570 คน และ 2,119 ครั้วเรือน โดยเป็นราษฎรชาวไทยภูเขาที่ได้รับสัญชาติไทยแล้ว จำนวน 11,487 คน (ร้อยละ 99.3) และยังไม่ได้รับสัญชาติไทยอีกจำนวน 83 คน (ร้อยละ 0.7)

ตารางที่ 2 สถิติจำนวนครัวเรือนประชากรของจังหวัดกำแพงเพชร

อำเภอ	จำนวนหลัง
เมืองกำแพงเพชร	82,825
ชาณุวรลักษบุรี	16,246
คลองขลุง	22,174
พรานกระต่าย	38,746
ไทรงาม	27,870
ลานกระบือ	25,283
คลองลาน	12,721
ทรายทองวัฒนา	7,115
บึงสามัคคี	10,416
ปางศิลาทอง	10,080
โกสัมพีนคร	10,042
รวม	263,518

ที่มา : ที่ทำการปกครอง กระทรวงมหาดไทย

2) การแบ่งเขตการปกครอง

จังหวัดกำแพงเพชรมี 11 อำเภอ 77 ตำบล 957 หมู่บ้าน องค์การบริหารส่วนจังหวัด 1 แห่ง เทศบาลเมือง 3 แห่ง เทศบาลตำบล 22 แห่ง องค์การบริหารส่วนตำบล 64 แห่ง (ตารางที่ 3)

ตารางที่ 3 การแบ่งเขตการปกครองจังหวัดกำแพงเพชร (รายอำเภอ)

อำเภอ	เขตการปกครอง					
	เทศบาลนคร	เทศบาลเมือง	เทศบาลตำบล	อบต.	ตำบล	หมู่บ้าน
เมืองกำแพงเพชร	-	2	5	12	15	220
ชาณุวรลักษบุรี	-	1	2	10	11	143
คลองขลุง	-	-	4	9	10	103
พรานกระต่าย	-	-	4	7	10	116
ไทรงาม	-	-	1	7	7	71
ลานกระบือ	-	-	3	5	7	68
คลองลาน	-	-	1	3	4	68
ทรายทองวัฒนา	-	-	2	2	3	38
บึงสามัคคี	-	-	-	3	4	45
ปางศิลาทอง	-	-	-	3	3	42
โกสัมพีนคร	-	-	-	3	3	43
รวม	-	3	22	64	77	957

ที่มา : ที่ทำการปกครองจังหวัดกำแพงเพชร

1.5 ผลกระทบมวลรวมจังหวัด

เศรษฐกิจจังหวัดกำแพงเพชรปี 2559 คาดว่าจะขยายตัวร้อยละ 3.1 ชะลอตัวจากปีที่ผ่านมาจากแรงกระตุ้นงบประมาณตามมาตรการภาครัฐ และภาคเกษตรกรรมที่กำลังฟื้นตัว ขณะที่ภาคอุตสาหกรรมและการลงทุนภาคเอกชนชะลอตัวลง และในปี 2560 คาดว่าจะขยายตัวร้อยละ 3.9

เศรษฐกิจจังหวัดกำแพงเพชรปี 2559 คาดว่าจะขยายตัวร้อยละ 3.1 (ช่วงคาดการณ์ที่ร้อยละ 2.8 ถึง 3.3) ชะลอตัวจากปีที่ผ่านมา แต่ปรับเพิ่มจากการประมาณการครั้งก่อนที่คาดว่าจะขยายตัวร้อยละ 2.3 เนื่องจากการคาดว่าจะได้รับการกระตุ้นจากปัจจัยต่างๆ ดังนี้

ด้านอุปสงค์ (การใช้จ่าย) คาดว่าจะขยายตัวร้อยละ 2.3 (ช่วงคาดการณ์ที่ร้อยละ 2.1 ถึง 2.6) จากการใช้จ่ายภาครัฐที่คาดว่าจะขยายตัวร้อยละ 7.2 จากการเบิกจ่ายงบประมาณกระตุ้นเศรษฐกิจระยะสั้นของรัฐบาล การบริโภคภาคเอกชนคาดว่าจะขยายตัวร้อยละ 5.0 ชะลอตัวลงจากปีที่ผ่านมา เป็นผลจากรายได้ภาคครัวเรือนและสถานะเศรษฐกิจที่ชะลอตัว ทำให้ระมัดระวังการบริโภคมามากขึ้น ส่วนการลงทุนภาคเอกชนคาดว่าจะขยายตัวร้อยละ 2.1 ชะลอตัวจากปีที่ผ่านมา ผลจากระดับความเชื่อมั่นของนักลงทุนยังไม่มากนักที่จะกระตุ้นให้เกิดการลงทุนและขยายกิจการเพิ่ม

ด้านอุปทาน (การผลิต) คาดว่าจะขยายตัวร้อยละ 2.2 (ช่วงคาดการณ์ที่ร้อยละ 2.0 ถึง 2.5) โดยภาคเกษตรกรรมคาดว่าจะขยายตัวร้อยละ 8.2 จากปริมาณผลผลิตข้าวที่ฟื้นตัวจากปัญหาภัยแล้ง ประกอบกับผลผลิตมันสำปะหลัง และข้าวโพดเลี้ยงสัตว์จะมีปริมาณสูงขึ้นจากการปลูกทดแทนพื้นที่นาในช่วงภัยแล้ง และภาคบริการคาดว่าจะขยายตัวร้อยละ 3.8 ชะลอตัวจากปีที่ผ่านมา จากกิจกรรมการค้าส่งค้าปลีกและการให้บริการทางการเงินของธนาคารที่คาดว่าจะชะลอตัวลง ส่วนภาคอุตสาหกรรมคาดว่าจะขยายตัวร้อยละ 1.1 ชะลอตัวลงจากปีที่ผ่านมา เนื่องจากวัตถุดิบทางการเกษตรที่จะเข้าสู่โรงงานอุตสาหกรรมลดลง และผลกระทบจากเศรษฐกิจของประเทศคู่ค้าตกต่ำ เช่นเดียวกับปริมาณผลผลิตแร่ที่คาดว่าจะลดลง

รายได้เกษตรกร คาดว่าจะขยายตัวร้อยละ 9.7 (ช่วงคาดการณ์ที่ร้อยละ 9.2 ถึง 10.2) เนื่องจากสถานการณ์ภัยแล้งบรรเทาความรุนแรงลง และคาดว่าปริมาณผลผลิตมันสำปะหลัง อ้อยโรงงาน และข้าวโพดเลี้ยงสัตว์จะเพิ่มขึ้นจากปีก่อน

ด้านเสถียรภาพเศรษฐกิจ อัตราเงินเฟ้อคาดว่าจะอยู่ที่ร้อยละ 0.4 ต่อปี (ช่วงคาดการณ์ที่ร้อยละ 0.1 ถึง 0.6) เป็นผลมาจากการขยายตัวของภาคอุตสาหกรรม ซึ่งคาดว่าจะมีการตั้งโรงงานอุตสาหกรรมและทุนจดทะเบียนใหม่เพิ่มขึ้นในพื้นที่ ในขณะที่การจ้างงานทั้งปี 2559 คาดว่าจะมีผู้มีงานทำประมาณ 420,504 คน เพิ่มขึ้นจากปีก่อน 513 คน

แนวโน้มเศรษฐกิจในปี 2560 คาดว่าจะขยายตัวร้อยละ 3.9 (ช่วงคาดการณ์ที่ร้อยละ 3.4 ถึง 4.4) จากการขยายตัวด้านอุปสงค์ร้อยละ 3.9 และด้านอุปทานร้อยละ 2.3 เป็นผลจากการใช้จ่ายภาครัฐที่คาดว่าจะขยายตัวร้อยละ 9.3 จากการอัดฉีดเม็ดเงินผ่านมาตรการกระตุ้นเศรษฐกิจและมาตรการส่งเสริมความเป็นอยู่ของประชาชนผู้มีรายได้น้อย ประกอบกับภาคเกษตรกรรมคาดว่าจะฟื้นตัวจากปัญหาภัยแล้ง ผลจากมาตรการช่วยเหลือเกษตรกรด้านต่าง ๆ และเกษตรกรมีการปรับตัวและปรับเปลี่ยนการเพาะปลูกพืชให้เหมาะสมมากขึ้น อัตราเงินเฟ้อคาดว่าจะขยายตัวร้อยละ 0.5 และคาดว่าจะมีการจ้างงานเพิ่มขึ้นจำนวน 655 คน

1.6 ทรัพยากรธรรมชาติ

1) ทรัพยากรดิน

ลักษณะดินในพื้นที่จังหวัดกำแพงเพชรจะแตกต่างกันไปตามลักษณะภูมิประเทศ โดยสามารถแบ่งได้อย่างกว้าง ๆ ใน 3 บริเวณคือ

1. ลักษณะดินในพื้นที่ทางด้านตะวันตก ซึ่งมีสภาพภูมิประเทศเป็นภูเขา จะเป็นดินภูเขา มีเนื้อดินค่อนข้างหยาบ หน้าดินบาง การเพาะปลูกทำได้ไม่ดี และมีความลาดชัน เป็นดินที่สลายตัวอยู่กับที่ไม่ได้ถูกพัดพามาจากที่อื่น สลายตัวมาจากหินบริเวณนั้น
2. ลักษณะดินในบริเวณที่ราบ จะมีลักษณะเป็นดินตะกอนเก่าถูกน้ำพัดพามา มีการระบายน้ำไม่ดี ถึงดี ในบริเวณที่เป็นดินเก่าเนื้อดินมีความละเอียดกว่า มีดินเหนียวมาก การระบายน้ำจะทำได้ไม่ดี บางบริเวณที่มีเนื้อดินปนทรายจะมีการระบายน้ำได้ดี

3. บริเวณที่เป็นดินค่อนข้างใหม่ คือดินที่ถูกน้ำพัดพาตะกอนมาทับถมเป็นครั้งคราว และดินใหม่ ซึ่งเป็นดินเหนียวจากแม่น้ำปิง อยู่ทางตอนใต้ของจังหวัดคือ ในบริเวณอำเภอชาณุวรลักษบุรี และอำเภอคลองขลุง

นอกจากนี้สามารถอธิบายรายละเอียดของลักษณะดินตามลักษณะของกลุ่มดิน สามารถแบ่งตามลักษณะกลุ่มดินได้ 4 กลุ่ม ได้แก่ กลุ่มดินนาครอบคลุมพื้นที่ร้อยละ 30 กลุ่มดินไร่ครอบคลุมพื้นที่ร้อยละ 30 กลุ่มดินดินนาครอบคลุมพื้นที่ร้อยละ 20 และกลุ่มดินภูเขาครอบคลุมพื้นที่ร้อยละ 20

ทรัพยากรดินในพื้นที่จังหวัดกำแพงเพชร มีปัญหาที่สำคัญคือการชะล้างพังทลายของหน้าดิน ความเสื่อมโทรมของดิน/ดินเสื่อมคุณภาพ อันเนื่องมาจากการทำเกษตรเชิงเดี่ยว การใช้สารเคมีทางการเกษตรเป็นจำนวนมากติดต่อกันเป็นระยะเวลานาน และการใช้ประโยชน์ที่ดินไม่เหมาะสมกับสมรรถนะของดิน ซึ่งปัจจุบันได้มีนโยบายการลดการใช้สารเคมีทางการเกษตร และการรณรงค์ให้มีการใช้สารอินทรีย์ชีวภาพแทน และนอกจากนั้น ยังต้องมีการปรับปรุงลักษณะการใช้ที่ดินให้เหมาะสม โดยต้องลดพื้นที่เกษตรกรรมที่เป็นการปลูกพืชไร่ ซึ่งใช้พื้นที่การเพาะปลูกเป็นผืนติดต่อกันอย่างกว้างขวาง ปรับเปลี่ยนเป็นการปลูกไม้ยืนต้น หรือไม้ป่าเศรษฐกิจที่เป็นไม้โตเร็ว และไม้ที่มีคุณค่าทางเศรษฐกิจสูง สลับด้วยการใช้ที่ดินอื่น ๆ โดยอาศัยกระบวนการเกษตรเข้าช่วย

2) ทรัพยากรป่า

ทรัพยากรป่าไม้ในเขตจังหวัด กำแพงเพชรเป็นป่าไม้ประเภทผลัดใบ (Deciduous Forest) แบบป่าเบญจพรรณ (Mixed Deciduous Forest) มีไม้ที่ผลัดใบทุกหน้าแล้งของปี เนื่องจากเป็นช่วงที่ฤดูฝนดินและอากาศขาดความชุ่มชื้น มีไม้ประเภทไม้กาว ไม้มะคาโมง และอาจมีไม้สักขึ้นปะปนอยู่บ้างจากการสำรวจโดยใช้ภาพถ่ายจากดาวเทียม เมื่อ พ.ศ. 2534 พบว่าพื้นที่ป่าไม้ของจังหวัดกำแพงเพชรเหลืออยู่ 2,146.70 ตารางกิโลเมตร หรือประมาณ 1,341,718 ไร่ ซึ่งปัจจุบันทางจังหวัดกำหนดให้เป็นป่าสงวนแห่งชาติ จำนวน 9 ป่า อุทยานแห่งชาติ 3 แห่ง และเขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่า 1 แห่ง

ตารางที่ 4 พื้นที่ป่าในพื้นที่จังหวัดกำแพงเพชร

ที่	ชื่อป่าสงวนแห่งชาติ	เนื้อที่ (ไร่)
1	ป่าหนองเสือโฮกและป่าหนองแหม	101,68.75
2	ป่าแม่ระกา	202,490
3	ป่าคลองวังเจ้า – คลองสวนหมาก	751,956
4	ป่าไทรตรึงษ์	7,913
5	ป่าเขาเขียว – เขาสว่าง	195,125
6	ป่าหนองหลวง	113,300
7	ป่าคลองขลุงและป่าคลองแม่วงก์	776,312
8	ป่าคลองสวนหมากและป่าคลองขลุง	717.500
9	ป่าหนองคล้าและป่าดงฉัตร	501,206
รวม		3,275,970.75

ที่มา : สารสนเทศกรมป่าไม้

3) ทรัพยากรน้ำ

จังหวัดกำแพงเพชรมีแม่น้ำปิงไหลผ่านกลางพื้นที่ของจังหวัดความยาวประมาณ 117 กิโลเมตร ส่งผลให้แบ่งพื้นที่ออกเป็น 2 ฝั่ง คือฝั่งซ้าย หรือฝั่งตะวันออกของแม่น้ำปิง และฝั่งขวา หรือฝั่งตะวันตกของแม่น้ำปิง

แม่น้ำลำคลอง ในเขตพื้นที่จังหวัดกำแพงเพชร มีแม่น้ำปิงไหลผ่านตอนกลางพื้นที่จังหวัด และมีลำคลองธรรมชาติที่สำคัญ เช่น คลองสวนหมาก คลองขลุง หรือคลองวังไทร คลองกรุงจีน คลองแม่ระกา คลองแขวง คลองน้ำไหล คลองปันโต เป็นต้น สภาพของลำคลองส่วนใหญ่ปริมาณน้ำไม่เพียงพอต่อความต้องการใช้ตลอดทั้งปี เพราะสภาพคลองดังกล่าวเกิดการตื้นเขิน ทำให้เก็บกักน้ำได้น้อย ทั้งนี้อาจเกิดจากการถูกบุกรุกเขตคลอง การทำลายป่าต้นน้ำและการเปลี่ยนแปลงการใช้ประโยชน์จากที่ดิน เป็นต้น

หนองและบึง ในพื้นที่จังหวัดกำแพงเพชร มีหนองและบึงที่สำคัญ ได้แก่ บึงหล่ม บึงทับแรด บึงลำนะโกรก บึงพิไกร บึงบอน บึงช้าง บึงพรานอบ บึงมัลย์ บึงสามหาว บึงแม่ตะพน เป็นต้น สภาพของหนองและบึงส่วนใหญ่มีปริมาณน้ำไม่เพียงพอต่อความต้องการใช้ตลอดทั้งปี เพราะบางแห่งมีสภาพตื้นเขิน เก็บกักน้ำได้ไม่เต็มศักยภาพ มีการบุกรุกที่สาธารณะและหนองบึง ซึ่งปัจจุบันอยู่ในความดูแลรับผิดชอบขององค์การบริหารส่วนตำบลในพื้นที่

1.7 ครุว์เรือนเกษตรกร

จังหวัดกำแพงเพชร ประชาชนในพื้นที่ประกอบอาชีพเกษตรกรรมเป็นอาชีพหลัก จำแนกตามรายอำเภอ (ตารางที่ 5)

ตารางที่ 5 ครุว์เรือนเกษตรกรจังหวัดกำแพงเพชร

อำเภอ	จำนวนครุว์เรือน	จำนวนครุว์เรือนเกษตรกร
เมืองกำแพงเพชร	82,825	24,758
ไทรงาม	16,246	8,202
คลองลาน	22,174	10,477
ชาณุวรลักษบุรี	38,746	19,613
คลองขลุง	27,870	9,407
พรานกระต่าย	25,283	13,623
ลานกระบือ	12,721	5,618
ทรายทองวัฒนา	7,115	2,779
บึงสามัคคี	10,416	6,019
ปางศิลาทอง	10,080	4,195
โกสัมพี	10,042	4,737
รวม	263,518	109,428

ที่มา : สำนักงานเกษตรจังหวัดกำแพงเพชร

1.8 การใช้ที่ดิน

ปี 2557 จังหวัดกำแพงเพชร มีเนื้อที่ทางการเกษตรทั้งหมด 3,072,563 ไร่ แบ่งออกเป็น พื้นที่นา 1,449,903 ไร่ คิดเป็นอัตราส่วนร้อยละ 47.19 พื้นที่พืชไร่ 1,320,200 ไร่ คิดเป็นอัตราส่วนร้อยละ 42.97 ส่วนที่เหลืออีก 302,460 ไร่ คิดเป็นอัตราส่วนร้อยละ 9.84 เป็นพื้นที่ทางการเกษตรประเภท ไม้ผลไม้ยืนต้น การเกษตรอื่น ๆ และการประมงเลี้ยงสัตว์ (ตารางที่ 6)

ตารางที่ 6 การใช้พื้นที่ทางการเกษตรจังหวัดกำแพงเพชร

ปี	เนื้อที่ทางการเกษตร					
	นา	พืชไร่	ไม้ผลไม้ยืนต้น	สวนผัก	การเกษตรอื่นๆ	รวม
2553	1,442,340	1,400,074	164,455	3,712	139,518	3,150,099
2554	1,449,352	1,321,406	158,996	3,914	139,491	3,073,159
2555	1,449,680	1,319,461	158,763	3,982	139,259	3,071,145
2556	1,449,552	1,319,763	158,435	3,933	139,393	3,071,075
2557	1,449,903	1,320,200	158,789	3,957	139,713	3,072,563

ที่มา : สำนักงานเศรษฐกิจการเกษตร

1.9 แหล่งน้ำชลประทาน

พื้นที่ชลประทานในจังหวัดกำแพงเพชร ขนาดกลาง 11 โครงการ พื้นที่ 1,522,220 ไร่ ดังนี้

1) โครงการท่อทองแดง	พื้นที่รับประโยชน์ 550,688 ไร่
2) โครงการวังบัว	พื้นที่รับประโยชน์ 443,938 ไร่
3) โครงการวังยาง	พื้นที่รับประโยชน์ 231,938 ไร่
4) โครงการหนองขวัญ	พื้นที่รับประโยชน์ 102,375 ไร่
5) โครงการวังไทร	พื้นที่รับประโยชน์ 22,184 ไร่
6) โครงการหินชะงอก	พื้นที่รับประโยชน์ 60,205 ไร่
7) โครงการฝายคลองสวนหมาก	พื้นที่รับประโยชน์ 18,208 ไร่
8) โครงการฝายท่ากระดาน	พื้นที่รับประโยชน์ 30,175 ไร่
9) โครงการฝายวังไทร	พื้นที่รับประโยชน์ 32,913 ไร่
10) โครงการอ่างเก็บน้ำคลองน้ำไหล	พื้นที่รับประโยชน์ 25,555 ไร่
11) โครงการอ่างเก็บน้ำห้วยป่าบง	พื้นที่รับประโยชน์ 4,041 ไร่

1.10 ปริมาณน้ำฝน

ปริมาณน้ำฝนในพื้นที่จังหวัดกำแพงเพชร มีการผันแปรตามพื้นที่ไม่มากนัก (ตารางที่ 7)

ตารางที่ 7 ปริมาณน้ำฝนจังหวัดกำแพงเพชร ปี 2555-2558

รายการ	2555	2556	2557	2558
ฝนรวม (มิลลิเมตร)	1,229.7	1,526.9	1,281.1	967.0
จำนวนวันฝนตก (วัน)	118	125	117	112
ฝนสูงสุด	88.1	90.7	117.5	67.4

ที่มา : สถานีอุตุนิยมวิทยา จังหวัดกำแพงเพชร

บทที่ 2

การบริหารจัดการสินค้าเกษตรที่สำคัญของจังหวัดกำแพงเพชร

การศึกษาค้นคว้าครั้งนี้จะศึกษาการบริหารจัดการสินค้าเกษตรที่สำคัญของจังหวัดกำแพงเพชร 5 ชนิด คือ ข้าวนาปี มันสำปะหลัง อ้อยโรงงาน ปาล์มน้ำมัน และโคเนื้อ รายละเอียดดังนี้

2.1 ข้าวนาปี

2.1.1 ข้อมูลทั่วไป

จังหวัดกำแพงเพชร มีผลผลิตข้าวเจ้านาปีมากเป็นอันดับที่ 3 ของจังหวัดทางภาคเหนือ รองจาก จังหวัดนครสวรรค์ และพิจิตร โดยข้าวเป็นพืชสำคัญของจังหวัด เนื่องจากลักษณะพื้นที่ด้านตะวันตกเป็นภูเขา สูงลาดลงมา และเป็นต้นน้ำของลำธารต่าง ๆ เช่น คลองสวนหมาก คลองวังเจ้า คลองขลุง และคลองแขยง ซึ่งไหลลงสู่แม่น้ำปิงที่เป็นแม่น้ำสำคัญไหลผ่านตัวจังหวัดตั้งแต่เหนือสุดจนใต้สุด ประกอบกับพื้นที่ด้าน ตะวันออก ลักษณะดินเป็นดินปนทรายจึงเหมาะแก่การทำนาและปลูกพืชไร่ เช่น มันสำปะหลัง และอ้อย โรงงาน

2.1.2 การผลิต

1) เนื้อที่เก็บเกี่ยว ผลผลิต และผลผลิตต่อไร่

ปี 2555/56-2559/60 จังหวัดกำแพงเพชร มีเนื้อที่เพาะปลูกข้าวเจ้านาปี ผลผลิต และผลผลิตต่อไร่ ลดลงจาก 1,425,633 ไร่ ผลผลิต 856,868 ตันข้าวเปลือก และผลผลิตต่อไร่ 601 กิโลกรัม ในปี 2555/56 เป็น 1,202,559 ไร่ ผลผลิต 704,554 ตันข้าวเปลือก และผลผลิตต่อไร่ 586 กิโลกรัม ในปี 2559/60 หรือลดลง ร้อยละ 15.65 ร้อยละ 16.77 และร้อยละ 2.49 ต่อปี ตามลำดับ เนื่องจากเกษตรกรเห็นว่าราคาข้าวมี แนวโน้มลดลงเป็นไปตามกลไกตลาด ทำให้เกษตรกรบางส่วนปรับเปลี่ยนไปปลูกพืชอื่นที่ให้ผลตอบแทน ดีกว่า เช่น อ้อยโรงงาน เพราะมีแหล่งรับซื้อที่แน่นอน โดยในจังหวัดมีโรงงานน้ำตาล 3 แห่ง นอกจากนี้ยังมี ในจังหวัดใกล้เคียงด้วย จึงส่งผลให้พื้นที่และผลผลิตข้าวโดยรวมของจังหวัดลดลง ส่วนผลผลิตต่อไร่ลดลง เนื่องจากในช่วงปลายปี 2557 และปี 2558 บางพื้นที่ประสบภัยแล้ง ทำให้ผลผลิตได้รับความเสียหาย

ในปี 2559/60 มีเนื้อที่เพาะปลูกข้าวเจ้านาปี 1,202,559 ไร่ ผลผลิต 704,554 ตันข้าวเปลือก และ ผลผลิตต่อไร่ 586 กิโลกรัม เทียบกับปี 2558/59 มีเนื้อที่เพาะปลูก 1,175,940 ไร่ ผลผลิต 672,638 ตัน ข้าวเปลือก ผลผลิตต่อไร่ 572 กิโลกรัม ทั้งเนื้อที่เพาะปลูก ผลผลิต และผลผลิตต่อไร่ เพิ่มขึ้นร้อยละ 2.26 ร้อยละ 4.74 และร้อยละ 2.45 ตามลำดับ เนื่องจากตั้งแต่ช่วงปลายเดือนพฤษภาคม 2559 เป็นต้นมามี ปริมาณน้ำฝนและฝนตกกระจายในพื้นที่เพิ่มขึ้น สามารถปลูกข้าวได้ตามปกติ สำหรับผลผลิตต่อไร่เพิ่มขึ้น เนื่องจากลักษณะอากาศเหมาะสม ปริมาณน้ำมีเพียงพอต่อการเพาะปลูก ส่งผลให้ในภาพรวมผลผลิตข้าวใน จังหวัดเพิ่มขึ้น

ดังนั้น เมื่อจำแนกเนื้อที่เพาะปลูกข้าวเป็นรายอำเภอ พบว่า มีอำเภอมากกว่าครึ่งหนึ่งของจังหวัด หรือจำนวน 6 อำเภอ ที่มีเนื้อที่เพาะปลูกข้าวเจ้านาปีมากกว่า 1 แสนไร่ ประกอบด้วย อำเภอเมือง

กำแพงเพชร ไทรงาม ขาณุวรลักษบุรี คลองขลุง พรานกระต่าย และลานกระบือ โดยอำเภอที่มีเนื้อที่เพาะปลูกมาก 3 อันดับแรก ได้แก่ อำเภอขาณุวรลักษบุรี มีเนื้อที่เพาะปลูกข้าว 182,003 ไร่ ผลผลิต 103,450 ตัน ผลผลิตต่อไร่ 568 กิโลกรัม หรือคิดเป็นร้อยละ 17.01 ร้อยละ 16.44 และร้อยละ 96.59 ของเนื้อที่เพาะปลูกข้าวเจ้า ผลผลิต และผลผลิตต่อไร่รวมทั้งจังหวัด ตามลำดับ รองลงมาคือ อำเภอพรานกระต่าย มีเนื้อที่เพาะปลูกข้าว 166,693 ไร่ ผลผลิต 94,515 ตัน ผลผลิตต่อไร่ 567 กิโลกรัม หรือคิดเป็นร้อยละ 15.58 ร้อยละ 15.02 และร้อยละ 95.13 ตามลำดับ และอำเภอคลองขลุง มีเนื้อที่เพาะปลูกข้าว 149,285 ไร่ ผลผลิต 83,983 ตัน ผลผลิตต่อไร่ 563 กิโลกรัม หรือคิดเป็นร้อยละ 13.95 ร้อยละ 13.35 และร้อยละ 94.46 ตามลำดับ

ทั้งนี้ ในช่วงกลางเดือนกันยายนถึงตุลาคม 2559 ซึ่งเป็นช่วงที่ผลผลิตออกสู่ตลาด มีพื้นที่นาได้รับความเสียหายจากอุทกภัยในพื้นที่ 6 อำเภอ ได้แก่ อำเภอขาณุวรลักษบุรี คลองขลุง ลานกระบือ ทราญทองวัฒนา และบึงสามัคคี เนื้อที่เสียหายรวม 13,441 ไร่ ผลผลิตเสียหายไม่ทราบจำนวน

ตารางที่ 8 เนื้อที่เพาะปลูก เนื้อที่เก็บเกี่ยว ผลผลิตรวม และผลผลิตต่อไร่ ข้าวนาปี จังหวัดกำแพงเพชร

อำเภอ	เนื้อที่เพาะปลูก (ไร่)	เนื้อที่เก็บเกี่ยว (ไร่)	ผลผลิต (ตัน)	ผลผลิตต่อไร่	
				ต่อเนื้อที่ เพาะปลูก (กิโลกรัม)	ต่อเนื้อที่เก็บ เกี่ยว (กิโลกรัม)
เมืองกำแพงเพชร	147,812	147,812	88,983	602	602
ไทรงาม	130,985	130,985	77,150	589	589
คลองลาน	46,951	46,951	29,204	622	622
ขาณุวรลักษบุรี	182,003	175,339	103,450	568	590
คลองขลุง	149,285	145,300	83,983	563	578
พรานกระต่าย	166,693	166,693	94,515	567	567
ลานกระบือ	116,902	116,872	72,694	622	622
ทราญทองวัฒนา	24,750	22,741	13,667	552	601
ปางศิลาทอง	37,867	37,867	23,099	610	610
บึงสามัคคี	56,039	55,286	36,544	652	661
โกสัมพีนคร	10,405	10,405	5,931	570	570
รวมทั้งจังหวัด	1,069,692	1,056,251	629,220	588	596

ที่มา : กรมส่งเสริมการเกษตร

2) พันธุ์ข้าวที่ปลูกในจังหวัดกำแพงเพชร

พันธุ์ข้าวเจ้าที่เกษตรกรจังหวัดกำแพงเพชรมานิยมปลูกในช่วงนาปี จะเป็นพันธุ์ข้าวที่ไม่ไวต่อช่วงแสง ส่วนใหญ่จะปลูกในพื้นที่ภาคเหนือตอนล่าง และภาคกลางในเขตชลประทาน ได้แก่ พันธุ์พิษณุโลก 2 ร้อยละ 27.93 รองลงมาพันธุ์ กข.41 ร้อยละ 21.64 และพันธุ์ กข.29 (ชัยนาท 80) ร้อยละ 13.31 ของพื้นที่ปลูกข้าวทั้งจังหวัด เหตุผลที่เกษตรกรนิยมปลูกข้าวพันธุ์พิษณุโลก 2 มากที่สุด เนื่องจากเป็นพันธุ์คุณภาพดี มีเสถียรภาพในการให้ผลผลิต และให้ผลผลิตต่อไร่สูงถึง 800 กิโลกรัม อายุเก็บเกี่ยวประมาณ 119-121 วัน สามารถต้านทานต่อแมลงศัตรูพืช เช่น เพลี้ยกระโดดสีน้ำตาล เพลี้ยกระโดดหลังขาว และเพลี้ยจักจั่นสีเขียว เป็นต้น ส่วนพันธุ์ กข.41 จะให้ผลผลิตต่อไร่ 720 กิโลกรัม อายุเก็บเกี่ยวประมาณ 105 วัน ซึ่งสามารถปลูกและเก็บเกี่ยวได้ทันก่อนที่น้ำเหนือหลาก ลำต้นตั้งตรง แข็งแรง เป็นข้าวเจ้าเมล็ดยาว ค่อนข้างต้านทานต่อโรคและแมลงศัตรูพืช เช่น โรคไหม้ เพลี้ยกระโดดสีน้ำตาล เป็นต้น และพันธุ์ กข.29 (ชัยนาท 80) จะให้ผลผลิตต่อไร่ 870 กิโลกรัม อายุเก็บเกี่ยวประมาณ 99-103 วัน ลำต้นแข็งแรงไม่ล้มง่าย ทรงกอตั้ง ใบสีเขียวเข้มคอรวยยาว จึงค่อนข้างต้านทานต่อเพลี้ยกระโดดสีน้ำตาล และโรคขอบใบแห้ง ที่เกิดในพื้นที่ภาคเหนือตอนล่าง ส่วนพันธุ์ข้าวอื่นๆ ที่เกษตรกรนำไปปลูกอืกร้อยละ 37.12 ของพื้นที่ปลูกข้าวทั้งจังหวัด ได้แก่ พันธุ์ กข.49 พันธุ์ กข.31 (ปทุมธานี 80) พันธุ์สุพรรณบุรี 1 พันธุ์ กข.47 พันธุ์ชัยนาท 1 และพันธุ์สุพรรณบุรี 3

2.1.3 การตลาด

1) วิถีตลาดข้าวนาปีจังหวัดกำแพงเพชร

เกษตรกรผู้ปลูกข้าว เมื่อเก็บเกี่ยวผลผลิตแล้วจะเก็บไว้ทำพันธุ์ ประมาณร้อยละ 1 ส่วนที่เหลือจำหน่ายข้าวเปลือกให้กับท่าข้าวทั้งในจังหวัดและจังหวัดใกล้เคียง ร้อยละ 60 รองลงมาจำหน่ายให้กับโรงสีในจังหวัด ร้อยละ 30 จำหน่ายให้สถาบันเกษตรกร ร้อยละ 9 ทั้งนี้ จังหวัดกำแพงเพชร มีท่าข้าว 57 แห่ง โรงสีเอกชน 31 แห่ง โรงสีสหกรณ์ 1 แห่ง และสหกรณ์ผู้รวบรวม 18 แห่ง ที่ยังคงเปิดดำเนินการ

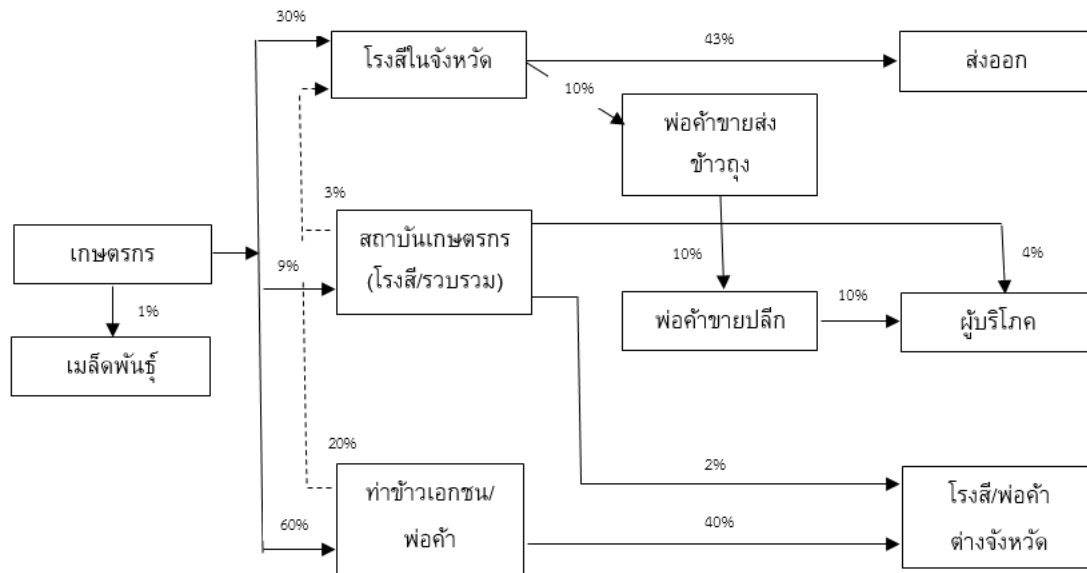
ท่าข้าว จำหน่ายให้กับโรงสีต่างจังหวัด เช่น จังหวัดนครสวรรค์ ชัยนาท และสุพรรณบุรี ร้อยละ 40 ส่วนที่เหลืออืกร้อยละ 20 จำหน่ายให้กับโรงสีภายในจังหวัด

โรงสีในจังหวัด แปรรูปจากข้าวเปลือกเป็นข้าวสาร โดยเมื่อสีแปรสภาพแล้วจะได้ ต้นข้าว ปลายข้าว และมีผลพลอยได้ คือ รำข้าว และแกลบ ข้าวสารที่ได้ส่วนใหญ่จะส่งออกต่างประเทศผ่านผู้ประกอบการส่งออกข้าว ร้อยละ 43 ส่วนที่เหลืออืกร้อยละ 10 จำหน่ายผ่านพ่อค้าขายส่ง เพื่อจำหน่ายต่อไปยังพ่อค้าขายปลีก และผู้บริโภคทั้งในจังหวัดและต่างจังหวัด สำหรับปลายข้าวและรำข้าว จำหน่ายให้โรงงานแปรรูปอาหารสัตว์ และฟาร์มเลี้ยงสัตว์ ส่วนแกลบนำไปผลิตเป็นเชื้อเพลิงใช้ในโรงสีของตนเอง และจำหน่ายให้โรงงานผลิตไฟฟ้าเพื่อนำไปทำเชื้อเพลิง

สถาบันเกษตรกร ได้แก่ โรงสีข้าวสหกรณ์ สหกรณ์รวบรวม และกลุ่มเกษตรกรผู้แปรรูปข้าว โดยสหกรณ์รวบรวมจะจำหน่ายข้าวเปลือกให้กับโรงสีในจังหวัด ร้อยละ 3 ส่วนโรงสีข้าวสหกรณ์ จะนำข้าวสารที่ผลิตได้เปิดจำหน่ายให้กับสมาชิก และบุคคลทั่วไป ร้อยละ 4

ทั้งนี้ จังหวัดกำแพงเพชร มีสถาบันเกษตรกรที่ดำเนินการเกี่ยวข้องกับข้าวและผลิตภัณฑ์ ประกอบด้วย กลุ่มเกษตรกรทำนา 12 กลุ่ม กลุ่มวิสาหกิจชุมชนผู้ผลิตและแปรรูปข้าวปลอดภัย 6 แห่ง และ กลุ่มเกษตรกรผู้ผลิตและแปรรูปข้าว 15 แห่ง

ภาพที่ 2 วิถีตลาดข้าวนาปีจังหวัดกำแพงเพชร

ที่มา : จากการสำรวจ

2) การบริหารจัดการข้าวนาปีจังหวัดกำแพงเพชร ปี 2559/60

คาดการณ์ว่าปีการผลิต 2559/60 ผลผลิตข้าวเปลือกเจ้านาปีในจังหวัดกำแพงเพชร มีปริมาณรวม 1,419,327 ตัน จำแนกเป็นผลผลิตของจังหวัด 669,327 ตัน และนำเข้าจากนอกจังหวัด 750,000 ตัน เนื่องจากผลผลิตข้าวเปลือกเจ้าของจังหวัดกำแพงเพชรมีปริมาณไม่เพียงพอกับความต้องการโดยเฉพาะโรงสีขนาดใหญ่ (กำลังการผลิตรวม 15,000 ตันต่อวัน) จำนวน 18 แห่ง ที่ส่วนหนึ่งผลิตข้าวเพื่อส่งออกด้วย สำหรับการใช้ข้าวเปลือกเจ้านาปีของจังหวัดกำแพงเพชร มีปริมาณ 1,411,827 ตัน จำแนกเป็น เก็บไว้เป็นเมล็ดพันธุ์ 6,694 ตัน และนำผลผลิตเข้าโรงสีในจังหวัด 1,405,133 ตัน นอกจากนี้ มีเกษตรกรบางส่วนที่มีพื้นที่นาอยู่ใกล้กับจังหวัดอื่น ได้แก่ จังหวัดสุโขทัย และพิจิตร ได้นำผลผลิตไปจำหน่ายที่ทำข้าวในจังหวัดนั้น ๆ ปริมาณ 7,500 ตัน ดังนั้น จึงมีความสมดุลระหว่างอุปทานและอุปสงค์ของข้าวเปลือกนาปีในจังหวัดกำแพงเพชร

ตารางที่ 9 การบริหารจัดการข้าวนาปีจังหวัดกำแพงเพชร ปี 2559/60

(หน่วย : ตัน)

รายการ	ปี 2559								ปี 2560									รวม	
	พ.ค.	มิ.ย.	ก.ค.	ส.ค.	ก.ย.	ต.ค.	พ.ย.	ธ.ค.	ม.ค.	ก.พ.	มี.ค.	เม.ย.	พ.ค.	มิ.ย.	ก.ค.	ส.ค.	ก.ย.		ต.ค.
1) ผลผลิต (Supply)	-	-	-	138,387	459,663	325,798	212,012	145,080	138,387	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1,419,327
1.1 ผลผลิตของจังหวัด (ตันข้าวเปลือก)	-	-	-	13,387	334,663	200,798	87,012	20,080	13,387	-	-	-	-	-	-	-	-	-	669,327
1.2 นำเข้าของจังหวัด (ตันข้าวเปลือก)	-	-	-	125,000	125,000	125,000	125,000	125,000	125,000	-	-	-	-	-	-	-	-	-	750,000
2) ความต้องการใช้ (Demand)	-	-	-	128,387	428,637	406,825	343,999	83,092	28,387	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1,419,327
2.1 การใช้อ้อยของ จังหวัด (ตันข้าวเปลือก)	-	-	-	128,237	424,887	404,575	343,024	82,867	28,237	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1,411,827
1) เก็บไว้ใช้ทำเมล็ดพันธุ์ (ตันข้าวเปลือก)	-	-	-	134	3,347	2,008	870	201	134	-	-	-	-	-	-	-	-	-	6,694
2) เข้าโรงสีเพื่อแปรรูป (ตันข้าวเปลือก)	-	-	-	128,103	421,540	402,567	342,154	82,666	28,103	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1,405,133
2.2 ส่งออกของจังหวัด (ตันข้าวเปลือก)	-	-	-	150	3,750	2,250	975	225	150	-	-	-	-	-	-	-	-	-	7,500
3) ผลผลิตส่วนเกิน/ส่วนขาด* (ตันข้าวเปลือก)	-	-	-	10,000	31,026	(81,027)	(131,987)	61,988	110,000	-	-	-	-	-	-	-	-	-	0

ที่มา : จากการวิเคราะห์

หมายเหตุ *ผลผลิตส่วนเกิน/ส่วนขาด คำนวณจาก (1) ผลผลิต – (2) ความต้องการ

-หากค่าเป็น + หมายถึง ผลผลิตมีมากกว่าความต้องการ (Supply>Demand)

-หากค่าเป็น – หมายถึง ผลผลิตมีน้อยกว่าความต้องการ (Supply<Demand)

2.1.4 ปัญหาและอุปสรรค

1) ด้านการผลิต

1.1) ที่นาของเกษตรกรบางพื้นที่ประสบอุทกภัย ทำให้ผลผลิตได้รับความเสียหาย

1.2) เกษตรกรไม่นำความรู้ที่ได้รับจากการเข้าร่วมโครงการต่าง ๆ กับหน่วยงานภาครัฐไปปฏิบัติตามแต่จะเชื่อและปฏิบัติตามเพื่อนบ้าน เช่น ยังคงใส่ปุ๋ยยูเรียปริมาณมาก แม้ว่าจะได้รับการถ่ายทอดความรู้ให้ลดปริมาณการใส่ปุ๋ยยูเรียมาใส่ปุ๋ยอินทรีย์อัดเม็ด หรือปุ๋ยอินทรีย์น้ำแทน จากการรวมกลุ่มกันผลิตปุ๋ยอินทรีย์ใช้เองก็ตาม

1.3) การที่เกษตรกรปลูกข้าวที่มีอายุเก็บเกี่ยวสั้นไม่ถึง 100 วัน เช่น พันธุ์ กข.29 กข.41 และ กข.61 เพื่อให้ทันเก็บเกี่ยวผลผลิตก่อนถึงฤดูน้ำหลาก และเข้าท่วมพื้นที่นาช่วงเดือนกันยายนนั้น ข้าวพันธุ์ดังกล่าวไม่เป็นที่ต้องการของโรงสีมากนัก เนื่องจากปริมาณแ่งในเมล็ดข้าวมีน้อย เมื่อสีแปรรูปแล้วจะไม่ได้เนื้อข้าว ส่งผลให้คุณภาพข้าวเสื่อมไว และเก็บรักษาไว้ในคลังได้ไม่นาน

2) ด้านการตลาด

2.1) ราคาข้าวเปลือกที่เกษตรกรขายได้ต่ำกว่าต้นทุนการผลิต ส่วนหนึ่งเนื่องจากเกษตรกรจะจ้างรถเกี่ยวข้าวและขายข้าวสด ทำให้ข้าวเปลือกมีความชื้นสูง ส่งผลให้ราคาต่ำตามคุณภาพข้าว

2.2) เกษตรกรสมาชิก/ไม่เป็นสมาชิกสหกรณ์จำนวนหนึ่งสามารถผลิตข้าวอินทรีย์ได้ และขมุนุมสหกรณ์การเกษตรกำแพงเพชรมีช่องทางการจำหน่ายและส่งออก แต่ไม่มีหน่วยงานใดลงพื้นที่ไปตรวจและออกใบรับรองคุณภาพผลผลิตให้ ทำให้ต้องจำหน่ายข้าวตามราคาท้องตลาด หรือเป็นแค่ข้าวปลอดภัยจำหน่ายในประเทศเท่านั้น

2.3) ตลาดต่างประเทศไม่นิยมบริโภคข้าวบางพันธุ์ของทางราชการมีอายุเก็บเกี่ยวสั้นไม่ถึง 110 วัน เช่น พันธุ์ กข.41 และ กข.61 เป็นต้น เพราะเมื่อนำมาเข้าเครื่องสีแปรสภาพแล้ว ข้าวสารที่ได้มีคุณภาพไม่ดี มีความปนของเมล็ดมาก

2.4) มาตรการชะลอการขายข้าวเปลือกในยุ้งฉางของ ธ.ก.ส. ผู้ประกอบการโรงสีมองว่า เป็นไปได้ยากในทางปฏิบัติ เพราะครัวเรือนเกษตรกรในปัจจุบัน ส่วนใหญ่ไม่มียุ้งฉางสำหรับเก็บข้าวเปลือกแล้ว

2.1.5 ข้อคิดเห็นและข้อเสนอแนะ

1) ส่งเสริมให้เกษตรกรปลูกข้าวแบบลดต้นทุนการผลิต และเน้นการเพิ่มผลผลิตต่อไร่ตลอดจนถ่ายทอดความรู้ให้เกษตรกรเห็นถึงความสำคัญในการบันทึกบัญชีฟาร์มเพื่อให้ทราบถึงต้นทุน และค่าใช้จ่ายตลอดปีการเพาะปลูก

2) หน่วยงานที่เกี่ยวข้องควรให้ความร่วมมือ/ประสาน ให้คำแนะนำ ช่วยเหลือแก่สหกรณ์ที่มีความพร้อมในการสนับสนุนให้เกษตรกรพัฒนาคุณภาพผลผลิตสู่มาตรฐานเกษตรอินทรีย์

3) หน่วยงานราชการที่เกี่ยวข้องและผู้ประกอบการในจังหวัด ควรประชุมหารือเพื่อประเมินสถานการณ์ด้านการตลาดล่วงหน้าของฤดูกาลผลิตต่อไปจะได้นำข้อมูลมาประกอบการวางแผนด้านการผลิต

ได้ทันกับสถานการณ์และลงพื้นที่ให้คำแนะนำแก่เกษตรกรผู้ปลูกข้าวให้ได้รับข้อมูล/ข่าวสารที่ถูกต้อง สำหรับใช้ประกอบการตัดสินใจเพาะปลูกในฤดูกาลผลิตต่อไป

4) กรณีที่เกษตรกรไม่มียุ่งฉางสำหรับเก็บข้าวเปลือก วิธีการหนึ่งที่จะช่วยเกษตรกรผู้ปลูกข้าวให้ชะลอการขายข้าวเปลือกได้ คือ หน่วยงานภาครัฐควรมีมาตรการให้เกษตรกรสามารถฝากข้าวเปลือกไว้ที่โรงสี ในช่วงเวลาที่ผลผลิตออกสู่ตลาดมากประมาณ 2-3 เดือน (โดยที่ไม่ให้โรงสีสีแปรสภาพข้าวเปลือกเป็นข้าวสารก่อน) เพื่อเป็นการดึงสต็อกข้าวเปลือกออกจากตลาด และรอการขายให้โรงสีในช่วงเวลาที่เหมาะสม

2.2 มันสำปะหลัง

2.2.1 ข้อมูลทั่วไป

จังหวัดกำแพงเพชรมีพื้นที่การเกษตรกรรม มีประมาณ 2.78 ล้านไร่ คิดเป็นร้อยละ 51.80 ของพื้นที่จังหวัด พืชเศรษฐกิจที่สำคัญของจังหวัด ได้แก่ ข้าว อ้อยโรงงาน มันสำปะหลัง ข้าวโพดเลี้ยงสัตว์ ยางพาราปาล์มน้ำมัน พื้นที่ปลูกพืชเศรษฐกิจที่สำคัญ ได้แก่ ข้าวนาปีมีพื้นที่ปลูก 1.21 ล้านไร่ ผลผลิตประมาณ 8.22 แสนตัน มันสำปะหลังมีพื้นที่ปลูก 4.32 แสนไร่ ผลผลิตประมาณ 2.07 ล้านตัน อ้อยมีพื้นที่ปลูก 7.14 แสนไร่ ผลผลิตประมาณ 5.32 ล้านตัน ข้าวโพดเลี้ยงสัตว์ มีพื้นที่ปลูก 1.44 หมื่นไร่ ผลผลิตรวม 1.03 หมื่นตัน ยางพารา มีพื้นที่ปลูก 4.08 หมื่นไร่ ผลผลิต 3.61 พันตัน และปาล์มน้ำมัน มีพื้นที่ปลูก 4.02 พันไร่ ผลผลิต 3.27 พันตัน

มันสำปะหลัง เป็นพืชเศรษฐกิจที่สำคัญของจังหวัดกำแพงเพชร มีพื้นที่ปลูกและมีปริมาณการผลิตมากเป็นอันดับ 2 ของประเทศ รองจากจังหวัดนครราชสีมา และเป็นอันดับหนึ่งของภาคเหนือ พื้นที่ปลูกมันสำปะหลังของจังหวัดกระจายทั่วทุกอำเภอของจังหวัด เกษตรกรนิยมปลูกมันสำปะหลัง เนื่องจาก มันสำปะหลังทนความแห้งแล้งได้ดีและต้นทุนการดูแลต่ำ และสภาพภูมิศาสตร์มีความเหมาะสม เกษตรกรส่วนใหญ่ในจังหวัดกำแพงเพชรนิยมทำการเพาะปลูกมันสำปะหลังและเก็บเกี่ยวผลผลิต มันสำปะหลังปีละ 1 ครั้ง ส่วนใหญ่เก็บเกี่ยวเมื่ออายุมันสำปะหลังประมาณ 8-10 เดือน ส่วนที่เหลือจะเก็บเกี่ยวในปีถัดไป และเริ่มลงมือเก็บเกี่ยวผลผลิตตั้งแต่เดือนพฤศจิกายน และสิ้นสุดในราวเดือนพฤษภาคมของปีถัดไป

2.2.2 การผลิต

ในปี พ.ศ. 2559 จังหวัดกำแพงเพชรมีเนื้อที่เก็บเกี่ยวประมาณ 654,847 ไร่ ได้ผลผลิตรวมทั้งจังหวัดประมาณ 2,337,078 ตัน ให้ผลผลิตไร่ละ 3,569 กิโลกรัม ส่วนในปี 2560 คาดว่าเนื้อที่เก็บเกี่ยวประมาณ 616,165 ไร่ ผลผลิตรวม 2,176,911 ตัน ผลผลิตไร่ละ 3,533 กิโลกรัม ลดลงร้อยละ 5.91 6.85 และ 1.01 ตามลำดับ ปริมาณการผลิตชะลอตัวจากปีที่ผ่านมาและปรับตัวลดลงจากประมาณการครั้งก่อน เนื่องจากเกษตรกรหลายพื้นที่ปรับเปลี่ยนไปปลูกอ้อยโรงงาน รวมถึงการขายพื้นที่ในภาคอุตสาหกรรม การส่งเสริมและสนับสนุนของภาครัฐให้มีการเพาะปลูกมันสำปะหลังเพื่อทดแทนพื้นที่การปลูกข้าวที่ประสบปัญหาภัยแล้งรุนแรงและราคาข้าวที่ตกต่ำแต่ยังไม่ได้รับความสนใจมากนัก เนื่องจากราคามันสำปะหลัง

ยังไม่จูงใจให้มีการเพาะปลูกเพิ่ม ประกอบกับเกษตรกรเพาะปลูกมันสำปะหลังในพื้นที่นา ทำให้มีระยะเวลาในการเก็บเกี่ยวเร็วขึ้น ปริมาณแป้งต่ำ เกษตรกรจึงขายผลผลิตได้ในราคาต่ำ (ตารางที่ 10)

ตารางที่ 10 เนื้อที่เก็บเกี่ยว ผลผลิต และผลผลิตต่อไร่มันสำปะหลัง ปี 2552-2560 จังหวัดกำแพงเพชร

ปี	เนื้อที่เก็บเกี่ยว (ไร่)	ผลผลิต (ตัน)	ผลผลิตต่อไร่ (กก.) เก็บ
2552	543,150	2,177,489	4,009
2553	555,050	1,696,788	3,057
2554	545,480	1,657,168	3,038
2555	608,273	2,266,981	3,727
2556	667,225	2,561,214	3,839
2557	646,264	2,557,765	3,958
2558	656,283	2,667,934	4,065
2559	654,847	2,337,078	3,569
*2560	616,165	2,176,911	3,533

ที่มา : สำนักงานเศรษฐกิจการเกษตร ปี 2560 ข้อมูลคาดการณ์

2.2.3 การตลาด

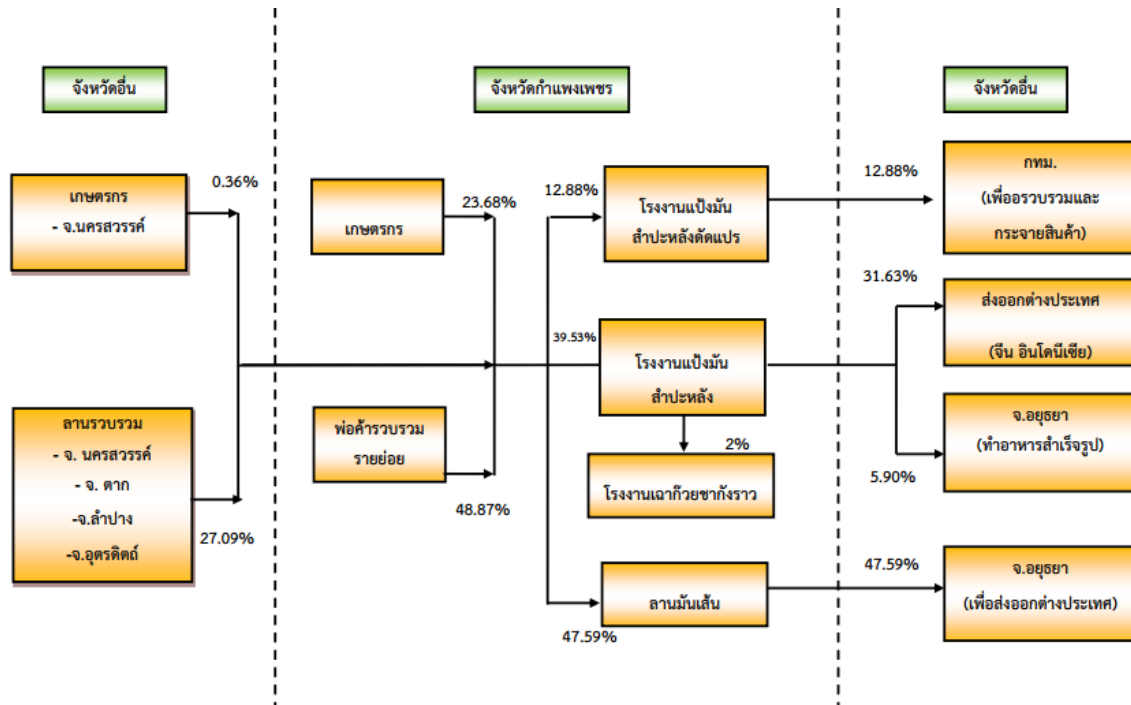
1) วิถีตลาดมันสำปะหลังจังหวัดกำแพงเพชร

ผลการศึกษาวิถีการตลาดมันสำปะหลังในจังหวัดกำแพงเพชร พบว่า ผลผลิตมันสำปะหลังของจังหวัดกำแพงเพชรมาจากเกษตรกรในจังหวัด คิดเป็นร้อยละ 23.68 และผ่านพ่อค้ารวบรวมในจังหวัด คิดเป็นร้อยละ 48.87 ขณะที่ผลผลิตมันสำปะหลังจากจังหวัดอื่น ๆ คิดเป็นสัดส่วนร้อยละ 27.45 ผ่านพ่อค้าหรือลานรวบรวม จากจังหวัดนครสวรรค์ ตาก ลำปาง และจังหวัดอุดรธานี (กรณีมันสำปะหลังขาด) คิดเป็นร้อยละ 27.08 และบางส่วนเป็นเกษตรกรในจังหวัดใกล้เคียงมาขายผลผลิตในจังหวัดกำแพงเพชรโดยตรง คิดเป็นร้อยละ 0.36 นอกจากนี้จากผลการสำรวจ ไม่มีเกษตรกรในจังหวัดกำแพงเพชรนำผลผลิตที่ได้ไปจำหน่ายยังต่างจังหวัด โดยปริมาณผลผลิตมันสำปะหลังทั้งหมดที่ได้จะเข้าสู่การแปรรูปผ่านลานมันเส้น คิดเป็นร้อยละ 47.59 และส่งออกไปยังจังหวัดอยุธยาเพื่อการส่งออกต่างประเทศทั้งสิ้น ส่วนหัวมันสดที่เหลือ คิดเป็นร้อยละ 39.53 เข้าสู่กระบวนการแปรรูปผ่านโรงงานแป้งมันสำปะหลังในจังหวัดกำแพงเพชร โดยมีผลผลิตแป้งมันสำปะหลังส่งออกไป ไชยโยอยุธยา เพื่อส่งออกไปยังต่างประเทศ เช่น จีน อินโดนีเซีย และมาเลเซีย คิดเป็นร้อยละ 31.63 แป้งมันสำปะหลังส่วนหนึ่งถูกนำไปใช้เป็นวัตถุดิบในอุตสาหกรรมแปรรูปอาหาร จังหวัดอยุธยาเพื่อใช้ทำอาหารสำเร็จรูป เช่น บะหมี่กึ่งสำเร็จรูป เส้นก๋วยเตี๋ยว คิดเป็นร้อยละ 5.90 แป้งมันสำปะหลังส่วนหนึ่งถูกนำไปใช้ในอุตสาหกรรมแป้งมันสำปะหลังดัดแปร ผลิตเป็นผงชูรสในจังหวัดกำแพงเพชร คิดเป็นร้อยละ 12.88 และส่งไปกรุงเทพฯ เพื่อรวบรวมและกระจายสินค้า

ต่อไป แป้งมันสำปะหลังส่วนที่เหลือใช้ในอุตสาหกรรมแปรรูปอาหารในจังหวัดกำแพงเพชร เช่น เจาก๊วย คิดเป็นร้อยละ 2.0

ภาพที่ 3 วิถีตลาดมันสำปะหลังจังหวัดกำแพงเพชร

ที่มา : จากการสำรวจ

2) การบริหารจัดการมันสำปะหลังจังหวัดกำแพงเพชร

การจัดทำบัญชีสมดุลมันสำปะหลัง ประกอบด้วย ผลผลิต Supply (ผลผลิตในจังหวัด+ผลผลิตนำเข้าจากจังหวัดอื่น+ผลผลิตนำเข้าจากต่างประเทศ) เท่ากับ ความต้องการใช้ Demand (ความต้องการของโรงงานแปรรูป (ลานมัน+โรงงานมันอัดเม็ด+โรงงานแป้งมันสำปะหลัง+โรงงานแป้งมันสำปะหลังตัดแปรรูป+โรงงานเอทานอล)+ความต้องการของกลุ่มผู้เลี้ยงปศุสัตว์+ส่งออกปจังหวัดอื่น+ส่งออกไปต่างประเทศ โดยพิจารณาการผลิตมันสำปะหลังจังหวัดกำแพงเพชร ในช่วงเดือนตุลาคม 2559 ถึงเดือนกันยายน 2560

2.1) ด้านอุปทานมันสำปะหลังจังหวัดกำแพงเพชร (Supply)

บัญชีสมดุลมันสำปะหลังด้านอุปทาน ช่วงเดือนตุลาคม 2559 ถึงเดือนกันยายน 2560 พบว่าสำนักงานเศรษฐกิจการเกษตรที่ 12 คาดการณ์ว่ามีผลผลิตมันสำปะหลังที่เก็บเกี่ยวได้ของจังหวัดกำแพงเพชร จำนวน 2,176,911 ตัน คิดเป็นสัดส่วนร้อยละ 72.55 และผลผลิตนำเข้าจากจังหวัดอื่นจำนวน 940,533 ตัน คิดเป็นสัดส่วนร้อยละ 27.45 อุปทานส่วนใหญ่อยู่ในช่วงเดือนตุลาคมถึงเดือนกุมภาพันธ์

2.2) ด้านความต้องการใช้มันสำปะหลังจังหวัดกำแพงเพชร (Demand)

บัญชีสมดุลมันสำปะหลังด้านความต้องการใช้หรืออุปสงค์ ช่วงเดือนตุลาคม 2559 ถึงเดือนกันยายน 2560 พบว่า ความต้องการใช้มันสำปะหลังในจังหวัดกำแพงเพชร มาจากความต้องการของลานมันเส้น 2,870,247 ตัน คิดเป็นสัดส่วนร้อยละ 47.59 โรงงานแป้งมันสำปะหลัง 2,384,736 ตัน คิดเป็นสัดส่วนร้อยละ 39.54 และโรงงานแป้งมันสำปะหลังดัดแปร 776,215 ตัน คิดเป็นสัดส่วนร้อยละ 12.88 จะเห็นได้ว่าความต้องการใช้มันสำปะหลังในจังหวัดกำแพงเพชรอันดับแรกคือลานมันเส้น โรงงานแป้งมันสำปะหลัง และโรงงานแป้งมันสำปะหลังดัดแปร ตามลำดับ

2.3) ด้านอุปสงค์ส่วนเกิน/อุปทานส่วนเกิน (Excess Demand/Excess Supply)

บัญชีสมดุลมันสำปะหลังช่วงเดือนตุลาคม 2559 ถึง เดือนกันยายน 2560 พบว่าจังหวัดกำแพงเพชร มีอุปสงค์ส่วนเกิน (Excess Demand) เนื่องจากผลผลิตมันสำปะหลัง คือ ปริมาณผลผลิตมันสำปะหลังภายในจังหวัด บวกด้วย ปริมาณนำเข้ามันสำปะหลังจากจังหวัดอื่น น้อยกว่าความต้องการใช้ หรือด้านอุปสงค์ จำนวน 2,913,754 ตัน จะเห็นได้ว่าในช่วงที่ผลผลิตออกสู่ตลาดนั้น ผลผลิตน้อยลงจนไม่เพียงพอกับความต้องการใช้ในพื้นที่เกิดอุปสงค์ส่วนเกิน (Excess Demand) โรงงานแป้งมันสำปะหลัง และโรงงานแป้งมันสำปะหลังดัดแปรจึงต้องมีโกดังเก็บเพื่อสต็อกวัตถุดิบในช่วงที่ผลผลิตออกสู่ตลาดน้อย แต่ก็ไม่สามารถสต็อกได้จำนวนมาก เนื่องจากข้อจำกัดของวัตถุดิบคุณภาพ และเปอร์เซ็นต์แป้ง ทั้งนี้ภาครัฐอาจส่งเสริมให้เกษตรกรปลูกมันสำปะหลังในพื้นที่ได้อีกประมาณ 970,000 ไร่ ที่ผลผลิตไร่ละ 3 ตัน โดยพิจารณาจากพื้นที่ที่ไม่เหมาะสมในการปลูกพืชอื่น ๆ (N) มาปลูกมันสำปะหลังเพื่อตอบสนองกับความต้องการในจังหวัดกำแพงเพชร

3) โครงสร้างการแปรรูปมันสำปะหลัง

เกษตรกรในจังหวัดกำแพงเพชร จำหน่ายผลผลิตในรูปหัวมันสดให้กับผู้ประกอบการอุตสาหกรรมโดยตรงประมาณ 515,492 ตัน และอีกส่วนจะขายผ่านพ่อค้าคนกลาง ลานรวบรวมผลผลิต ประมาณ 1,661,419 ตัน และทางพ่อค้าคนกลาง ลานรวบรวมผลผลิต จะจำหน่ายผลผลิตให้กับผู้ประกอบการอุตสาหกรรม ในกรณีที่น่าไปผลิตมันเส้น ลักษณะการซื้อหัวมันส่วนใหญ่จะรับซื้อหัวมันสดโดยไม่ได้วัดเปอร์เซ็นต์แป้ง ส่วนอุตสาหกรรมประเภทโรงงานแป้งมันสำปะหลัง โรงงานแป้งมันสำปะหลังดัดแปรจะซื้อราคาตามเปอร์เซ็นต์เชื้อแป้งด้วยการใช้เครื่องมือวัดเปอร์เซ็นต์เชื้อแป้งหัวมันสด เนื่องจากโรงแป้งมันและโรงงานแป้งมันสำปะหลังดัดแปรมีความต้องการมันสำปะหลังที่มีเปอร์เซ็นต์แป้งสูงโดยเฉลี่ย 20% ของน้ำหนัก ตลาดปลายทางซึ่งรองรับผลิตภัณฑ์มันสำปะหลังจากจังหวัดกำแพงเพชรที่สำคัญอยู่ที่จังหวัดพระนครศรีอยุธยา และกรุงเทพมหานคร

ตารางที่ 11 การบริหารจัดการสินค้ามันสำปะหลัง ปี 2559/60 จังหวัดกำแพงเพชร

(หน่วย : ตัน)

Supply		ร้อยละ	ปี 2559			ปี 2560									รวม
			ต.ค.	พ.ย.	ธ.ค.	ม.ค.	ก.พ.	มี.ค.	เม.ย.	พ.ค.	มิ.ย.	ก.ค.	ส.ค.	ก.ย.	
1. การซื้อหัวมันสด (ตันหัวมันสด)		100	6.72	11.24	12.04	13.63	11.53	11.35	9.66	4.38	3.94	3.94	5.04	6.52	
ในจังหวัด	-เกษตรกร	23.68	34,643.91	57,932.10	62,076.13	70,277.13	59,449.15	58,510.63	49,809.07	22,570.00	20,310.28	20,310.28	25,993.14	33,610.17	515,492.00
	-ลานรวบรวม/ลานมันเส้น	48.87	111,656.55	186,713.83	200,069.94	226,501.61	191,603.27	188,578.42	160,533.50	72,742.61	65,459.58	65,459.58	83,775.29	108,324.82	1,661,419.00
	รวม (ตันหัวมันสด)		146,300.46	244,645.92	262,146.07	296,778.74	251,052.43	247,089.05	210,342.57	95,312.61	85,769.86	85,769.86	109,768.42	141,935.00	2,176,911.00
ต่างจังหวัด	-เกษตรกร (ระบุจังหวัด)	0.36	829.25	1,386.68	1,485.88	1,682.18	1,423.00	1,400.53	1,192.25	540.24	486.15	486.15	622.18	804.51	12,339.00
	จนครสวรรค์														
	-ลานรวบรวม/ลานมันเส้น (ระบุจังหวัด)	27.08	62,379.77	104,312.43	111,774.16	126,540.89	107,044.04	105,354.13	89,686.12	40,639.51	36,570.66	36,570.66	46,803.20	60,518.42	928,194.00
	จนครสวรรค์ จ.ตาก														
	จ.ลำปาง จ.อุตรดิตถ์														
รวม (ตันหัวมันสด)		63,209.02	105,699.11	113,260.04	128,223.07	108,467.04	106,754.66	90,878.37	41,179.75	37,056.81	37,056.81	47,425.38	61,322.92	940,533.00	
รวม		209,509.48	350,345.03	375,406.11	425,001.81	359,519.47	353,843.71	301,220.94	136,492.37	122,826.68	122,826.68	157,193.80	203,257.92	3,117,444.00	

2. ความต้องการใช้		6.72	11.24	12.04	13.63	11.53	11.35	9.66	4.38	3.94	3.94	5.04	6.52	
2.1 เข้าโรงงานแปรรูป														
2.1.1 ลานมันเส้น														
- หัวมันสด (ตันหัวมันสด)	47.59	192,896.47	322,564.51	345,638.37	391,301.39	331,011.46	325,785.76	277,335.70	125,669.24	113,087.17	113,087.17	144,729.16	187,140.63	2,870,247.00
- มันเส้นจากต่างประเทศ (ตันหัวมันสด)														
2.1.2 โรงงานแป้งมันสำปะหลัง														
- หัวมันสด (ตันหัวมันสด)	39.54	160,267.45	268,001.74	287,172.59	325,111.57	275,019.86	270,678.11	230,423.52	104,411.90	93,958.13	93,958.13	120,247.78	155,485.22	2,384,736.00
2.1.3 โรงงานแป้งมันสำปะหลังตัดแปร														
- หัวมันสด (ตันหัวมันสด)	12.88	52,165.94	87,232.70	93,472.68	105,821.56	89,517.05	88,103.84	75,001.26	33,985.35	30,582.72	30,582.72	39,139.82	50,609.36	776,215.00
2.2 ส่งออกหัวมันสดไปจังหวัดอื่น (ตันหัวมันสด)														
รวม		405,329.86	677,798.95	726,283.64	822,234.51	695,548.38	684,567.71	582,760.48	264,066.49	237,628.01	237,628.01	304,116.75	393,235.21	6,031,198.00
3.ผลผลิตส่วนเกิน/ขาด (1-2) (ตันหัวมันสด)		(195,820.3834)	(327,453.9153)	(350,877.5288)	(397,232.7061)	(336,028.9056)	(330,723.9953)	(281,539.5326)	(127,574.1223)	(114,801.3335)	(114,801.3335)	(146,922.9496)	(189,977.2939)	(2,913,754.0000)

หมายเหตุ: * ผลผลิตส่วนเกิน/ขาด/สมดุล คำนวณจาก (ผลผลิต) - (ความต้องการใช้)

กรณีค่าเป็น + หมายถึง ผลผลิตมีมากกว่าความต้องการใช้

กรณีค่าเป็น - หมายถึง ผลผลิตมีน้อยกว่าความต้องการใช้

กรณีค่าเป็น 0 หมายถึง ผลผลิตเท่ากับความต้องการใช้

ที่มา: จากการสำรวจ

2.2.4 ปัญหาและอุปสรรค

1) ด้านเกษตรกร

1.1) เกษตรกรรับชุดเก็บเกี่ยวมันสำปะหลังเพื่อที่จะได้นำเงินไปใช้หนี้ธนาคารส่งผลให้ขายมันได้ราคาไม่สูง

1.2) เกษตรกรขาดความรู้เรื่องสายพันธุ์มัน การปลูกมันสำปะหลังที่เหมาะสมกับพื้นที่ของตน

2) ด้านผู้ประกอบการ

2.1) เนื่องจากผู้ซื้อจากประเทศจีน ซึ่งเป็นผู้ซื้อมันเส้น และแป้งมันสำปะหลังรายใหญ่ของไทย กดราคารับซื้อผลผลิตลง ส่งผลให้ผู้ส่งออกต้องปรับราคารับซื้อลงตาม ทำให้ราคามันสำปะหลังภายในประเทศลดลง

2.2) ราคามันสำปะหลังในพื้นที่มีแนวโน้มลดลง เนื่องจากโครงสร้างทางการค้าเปลี่ยนไป เริ่มมีพ่อค้าจีนมารวบรวมสินค้า สร้างโรงงานในประเทศไทยเอง ทำให้ได้สินค้ามีคุณภาพและราคาถูก

3) ด้านหน่วยงานเศรษฐกิจการเกษตร

3.1) ข้อมูลบัญชีสมดุลมันสำปะหลังที่ได้อาจมีความคลาดเคลื่อน เนื่องจากผลผลิตของจังหวัดเป็นข้อมูลพยากรณ์ ข้อมูลการนำเข้าส่งออกของแต่ละจังหวัดไม่ชัดเจน ประกอบกับระยะเวลาและงบประมาณทำให้ไม่สามารถเก็บข้อมูลผู้ประกอบการที่เกี่ยวข้องได้ทั้งหมด เกษตรกร ผู้ประกอบการ บางรายไม่ให้ความร่วมมือ กังวลในเรื่องภาษี

3.2) ลักษณะและสภาพพื้นที่เดิมของเกษตรกรที่ปลูกมันสำปะหลัง ไม่เหมาะสมกับการเพาะปลูกพืชทดแทนอื่น นอกจากข้าวโพดเลี้ยงสัตว์ และอ้อยโรงงาน เกษตรกรควรปรับปรุงบำรุงดินตามคำแนะนำ เพื่อยกระดับความอุดมสมบูรณ์ของที่ดินของตน เนื่องจากการปลูกพืชชนิดเดียวซ้ำในที่เดิม เป็นการสร้างทางเลือกในการปลูกพืชชนิดอื่นทดแทน

2.2.5 ข้อคิดเห็นและข้อเสนอแนะ

1) เกษตรกร ภาครัฐ และภาคเอกชนควรร่วมกันวางแผนการผลิตมันสำปะหลังในระดับประเทศ ให้สอดคล้องกับความต้องการของตลาด เพื่อป้องกันปัญหาผลผลิตมันสำปะหลังเกินความต้องการของตลาด และราคามันสำปะหลังตกต่ำ

2) ภาครัฐควรสนับสนุนให้เกษตรกรปลูกพืชในพื้นที่ที่ไม่เหมาะสม (N) ไปปลูกพืชอื่นๆ เช่น มันสำปะหลัง เนื่องจากบางช่วงเวลาเช่นเดือนมีนาคมถึงกันยายน ในพื้นที่ยังคงมีความต้องการใช้มันสำปะหลังในอุตสาหกรรมแปรรูป ทั้งนี้ภาครัฐอาจส่งเสริมให้เกษตรกรปลูกมันสำปะหลังในพื้นที่ได้อีกประมาณ 970,000 ไร่ ที่ผลิตไร่ละ 3 ตัน โดยพิจารณาจากพื้นที่ที่ไม่เหมาะสมในการปลูกพืชอื่นๆ (N) มาปลูกมันสำปะหลังเพื่อตอบสนองกับภาคอุตสาหกรรมในจังหวัดกำแพงเพชร

3) ภาครัฐหาแหล่งเงินทุนให้เกษตรกรในการปรับเปลี่ยนไปปลูกพืชอื่น และหาตลาดรองรับสินค้าเกษตร

4) ทุกภาคส่วนต้องร่วมมือกันบริหารจัดการ logistic ตลอดห่วงโซ่อุปทาน เพื่อลดต้นทุนการขนส่ง

5) ภาครัฐควรส่งเสริม อุตสาหกรรมอาหารสัตว์ อุตสาหกรรมแปรรูปมันสำปะหลังในพื้นที่ เพื่อเป็นตลาดรองรับปริมาณผลผลิตมันสำปะหลังที่ออกสู่ตลาด ในกรณีที่จะส่งเสริมให้เกษตรกรปลูกมันสำปะหลังทดแทนการปลูกข้าว

6) ภาครัฐควรมีนโยบายหรือมาตรการส่งเสริมการลงทุนในอุตสาหกรรมเกษตรในพื้นที่ พัฒนาต่อยอดสินค้าเกษตร สร้างมูลค่าเพิ่ม ทั้งในเรื่องเงินทุน แหล่งทุน อัตราดอกเบี้ยต่ำพิเศษ หรือสิทธิประโยชน์ทางภาษีเพื่อส่งเสริมอุตสาหกรรมกลั่นน้ำ รองรับสินค้าเกษตร สร้างความต้องการใช้ในพื้นที่ ลดความเสี่ยงในด้านราคาและปริมาณ

7) ภาครัฐควรพัฒนาสายพันธุ์ให้เหมาะสมกับสภาพพื้นที่ เพื่อเพิ่มประสิทธิภาพในการผลิต เพิ่มเปอร์เซ็นต์แป้ง ลดต้นทุนและเพิ่มผลผลิตต่อไป

8) ภาครัฐและเอกชนควรมีมาตรการการชะลอการขุดเก็บเกี่ยวเพื่อเพิ่มเปอร์เซ็นต์แป้ง เพื่อช่วยพยุงราคามันสำปะหลัง

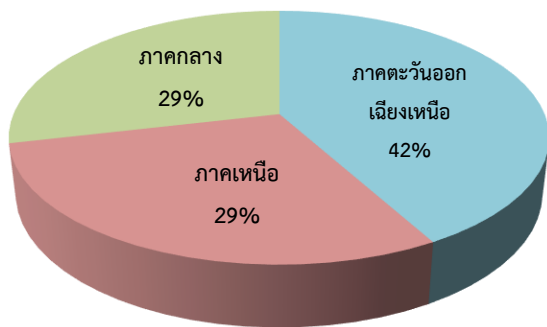
9) รัฐบาลควรมีมาตรการส่งเสริมและสนับสนุนการใช้มันสำปะหลังผลิตเอทานอลภายในประเทศให้มากขึ้น

2.3 อ้อยโรงงาน

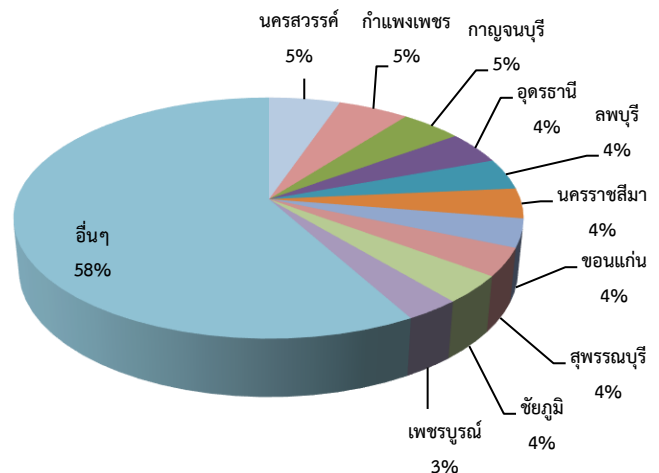
2.3.1 ข้อมูลทั่วไป

อ้อยโรงงานจัดเป็นพืชที่เจริญเติบโตได้ดีในเขตร้อนและกึ่งร้อน มีปริมาณน้ำฝนและแสงแดดจัด แต่จะเจริญเติบโตได้ดีในที่ที่มีอุณหภูมิสูงกว่า 20 องศาเซลเซียส และมีการกระจายของฝนสม่ำเสมอ มีปริมาณน้ำฝน 1,500 มิลลิเมตรต่อปี อ้อยจะเจริญเติบโตในช่วงเดือนแรก ๆ และเมื่ออ้อยมีอายุมากขึ้นจะเป็นช่วงเวลาการเจริญเติบโตเร็วให้ผลผลิตสูง การเก็บเกี่ยวอ้อยที่เหมาะสมเมื่อมีอายุ 10-14 เดือนหลังปลูก อ้อยขึ้นได้ดีในดินเกือบทุกชนิดที่มีอากาศและน้ำถ่ายเทได้สะดวก โดยต้นอ้อยเล็กจะไม่สามารถทนต่อสภาพน้ำท่วมขังได้ ดินที่ใช้ปลูกจะต้องไม่เป็นกรดหรือด่างมากเกินไป และควรมีธาตุอาหารสมบูรณ์ ในการปลูกอ้อยของเกษตรกรชาวไร่อ้อยจะต้องมีโควตาการส่งอ้อยกับโรงงานน้ำตาล เกษตรกรต้องจดทะเบียนชาวไร่อ้อยกับสำนักงานคณะกรรมการอ้อยและน้ำตาลทราย ตามพระราชบัญญัติอ้อยและน้ำตาลทราย พ.ศ. 2527

ทั้งนี้แหล่งเพาะปลูกอ้อยโรงงานส่วนใหญ่อยู่ในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ คิดเป็นร้อยละ 41.94 รองลงมาคือ ภาคเหนือ ร้อยละ 29.40 และ ภาคกลาง ร้อยละ 28.66 ตามลำดับ โดยจังหวัดที่เป็นแหล่งเพาะปลูกอ้อยโรงงานที่สำคัญ 10 อันดับแรก คือ นครสวรรค์ คิดเป็นร้อยละ 5.26 รองลงมาคือ กำแพงเพชร ร้อยละ 5.23 กาญจนบุรี ร้อยละ 4.54 อุตรดิตถ์ ร้อยละ 4.34 ลพบุรี ร้อยละ 4.16 นครราชสีมา ร้อยละ 4.02 ขอนแก่น ร้อยละ 3.81 สุพรรณบุรี ร้อยละ 3.77 ชัยภูมิ ร้อยละ 3.75 และเพชรบูรณ์ ร้อยละ 3.03 ตามลำดับ สำหรับจังหวัดเพชรบูรณ์มีพื้นที่เก็บเกี่ยว 425,036 ไร่ ผลผลิต 4,071,842 ตัน เป็นอันดับที่ 10 ของประเทศ (ภาพที่ 4 - 5)

ภาพที่ 4 สัดส่วนเนื้อที่เพาะปลูกอ้อยโรงงานของไทย แยกตามภาค ปี 2560
ที่มา : สำนักงานคณะกรรมการอ้อยและน้ำตาลทราย (ปี 2560)

ภาพที่ 5 สัดส่วนเนื้อที่เพาะปลูกอ้อยโรงงานของไทย รายจังหวัดที่สำคัญ ปี 2560
ที่มา : สำนักงานคณะกรรมการอ้อยและน้ำตาลทราย (ปี 2560)

2.3.2 การผลิต

ปี 2559/2560 จังหวัดกำแพงเพชรมีเนื้อที่ปลูกอ้อยโรงงาน 743,550 ไร่ เนื้อที่เก็บเกี่ยว 669,344 ไร่ ผลผลิต 6,266,627 ตัน และผลผลิตต่อไร่ 9.36 ตัน แหล่งปลูกอ้อยโรงงานที่สำคัญของจังหวัดกำแพงเพชร ได้แก่ อำเภอเมืองกำแพงเพชร ไทรงาม ลานกระบือ ทราทองวัฒนา ปางศิลาทอง บึงสามัคคี คลองลาน โกสัมพีนคร ขามเฒ่าลพบุรี คลองขลุง และพรานกระต่าย พันธุ์อ้อยที่นิยมปลูกส่วนใหญ่ คือ พันธุ์ขอนแก่น 3 ประมาณ ร้อยละ 70 ของเนื้อที่ปลูกอ้อยในจังหวัด เนื่องจากมีความเหมาะสมกับสภาพพื้นที่ดินทรายและดินร่วนปนทราย อีกทั้งมีความต้านทานต่อโรคเส้ดำ รongลงมา คือ พันธุ์ลำปาง 11 (LK92-11) ประมาณร้อยละ 30 ของเนื้อที่ปลูกอ้อยในจังหวัด ส่วนอีกประมาณร้อยละ 10 เป็นพันธุ์อื่น ๆ เช่น พันธุ์อุทอง 1 อุทอง 3 กำแพงแสน และสุพรรณบุรี 80

สำนักงานคณะกรรมการอ้อยและน้ำตาลทรายได้พยากรณ์ปริมาณผลผลิตอ้อยโรงงานจังหวัดกำแพงเพชรประมาณ 6,266,627 ตัน โดยมีผลผลิตอ้อยโรงงานจากการเก็บเกี่ยวของจังหวัดกำแพงเพชรจะเก็บเกี่ยวตั้งแต่เดือนธันวาคมจนถึงเดือนเมษายน-พฤษภาคม (ประมาณ 5 เดือน) ซึ่งแต่ละปีจะขึ้นอยู่กับว่าคณะกรรมการอ้อยและน้ำตาลทรายจะมีประกาศแจ้งให้โรงงานน้ำตาลเริ่มเปิดหีบอ้อยตั้งแต่วันที่เท่าไร โดยในช่วงเดือนมกราคม-มีนาคม จะมีอ้อยโรงงานประมาณร้อยละ 70 ของผลผลิตทั้งจังหวัด ถูกตัดส่งเข้าโรงงานน้ำตาลในจังหวัดกำแพงเพชร ซึ่งมีอยู่ 3 แห่ง คือ โรงงานน้ำตาลทรายกำแพงเพชร จำกัด โรงงานน้ำตาลนครเพชร จำกัด และโรงงานน้ำตาลทิพย์กำแพง จำกัด โดยสำนักงานคณะกรรมการอ้อยและน้ำตาลทรายได้กำหนดเป้าหมาย การหีบอ้อย ฤดูกาลผลิตปี 2559/2560 ของโรงงานน้ำตาล ดังนี้ คือ โรงงานน้ำตาลทรายกำแพงเพชร จำกัด ปริมาณ 1.10 ล้านตัน โรงงานน้ำตาลนครเพชร ปริมาณ 3.50 ล้านตัน และโรงงานน้ำตาลทิพย์กำแพง จำกัดปริมาณ 3.00 ล้านตันรวม 7.60 ล้านตัน คิดเป็นร้อยละ 95 ของปริมาณผลผลิตอ้อยทั้งหมด โดยประมาณการร้อยละผลผลิตอ้อยโรงงานออกสู่ตลาดของจังหวัดกำแพงเพชร

ตารางที่ 12 ประมาณการร้อยละผลผลิตอ้อยโรงงานออกสู่ตลาดรายเดือน ปี 2559/60

เดือน	พ.ย.	ธ.ค.	ม.ค.	ก.พ.	มี.ค.	เม.ย.	พ.ค.	มิ.ย.	ก.ค.	ส.ค.	ก.ย.	ต.ค.
ร้อยละ	-	13.80	28.78	30.54	22.35	4.17	0.36	-	-	-	-	-

ที่มา : จากการสำรวจ สำนักงานเศรษฐกิจการเกษตร

2.3.3 การตลาด

1) โครงสร้างการตลาดอ้อยโรงงานของจังหวัดกำแพงเพชร ปี 2559/60 มีดังนี้

ในจังหวัดกำแพงเพชรมีโรงงานน้ำตาล 3 แห่ง คือ โรงงานน้ำตาลทรายกำแพงเพชร จำกัด ตั้งอยู่ในอำเภอเมือง มีกำลังการผลิต 1.10 ล้านตันต่อปี โรงงานน้ำตาลนครเพชร จำกัด ตั้งอยู่ในอำเภอเมือง มีกำลังการผลิต 3.50 ล้านตันต่อปี และโรงงานน้ำตาลทิพย์กำแพง ตั้งอยู่ในอำเภอคลองขลุง มีกำลังการผลิต 3.00 ล้านตันต่อปี

2) วิถีตลาดอ้อยโรงงานของจังหวัดกำแพงเพชร ปี 2559/60

เกษตรกรชาวไร่อ้อยในจังหวัดกำแพงเพชรนำผลผลิตอ้อยโรงงานไปส่งให้กับโรงงานน้ำตาลโดยตรงประมาณร้อยละ 62 และอีกประมาณร้อยละ 38 ขายเป็นอ้อยโรงงานโดยผ่านหัวหน้าโคเวตา ซึ่งเป็นคู่สัญญากับโรงงานจะทำหน้าที่จัดคิวอ้อยของเกษตรกรชาวไร่อ้อยรายย่อยส่งให้กับโรงงานน้ำตาล ในการเก็บเกี่ยวจะใช้แรงงานคนและเครื่องตัดอ้อย ซึ่งท่อนอ้อยจะถูกตัดออกเป็นท่อน ท่อนละประมาณ 30 เซนติเมตร ส่วนใหญ่จะใช้รถบรรทุกและรถพ่วงในการขนส่งอ้อยเข้าสู่โรงงานน้ำตาล

ภาพที่ 6 วิถีการตลาดอ้อยโรงงานจังหวัดกำแพงเพชร

ที่มา : จากการสำรวจ

3) การบริหารจัดการอ้อยโรงงานจังหวัดกำแพงเพชร ปี 2559/60

3.1) อุปสงค์ (Demand) อ้อยโรงงานของจังหวัดกำแพงเพชร

ปี 2559/60 คาดว่า โรงงานน้ำตาลทั้ง 3 แห่งในจังหวัดกำแพงเพชรมีความต้องการอ้อยโรงงานสำหรับเป็นวัตถุดิบในการผลิตน้ำตาลทรายประมาณ 7,220,000 ตันต่อปี ผลผลิตอ้อยโรงงานของจังหวัดกำแพงเพชรจะถูกส่งไปขายให้แก่โรงงานน้ำตาลที่ตั้งอยู่ใกล้เคียงประมาณ 380,000 ตันต่อปี ดังนั้น ความต้องการอ้อยโรงงานของจังหวัดกำแพงเพชรเพื่อผลิตน้ำตาลทรายมีทั้งสิ้น 7,600,000 ตันต่อปี

3.2) อุปทาน (Supply) อ้อยโรงงานของจังหวัดกำแพงเพชร

ปี 2559/60 คาดว่า จังหวัดกำแพงเพชรจะมีผลผลิตอ้อยโรงงานประมาณ 6,266,627 ตัน ขณะที่โรงงานน้ำตาลมีจำนวน 3 โรง มีความต้องการอ้อยโรงงานสำหรับเป็นวัตถุดิบในการผลิตน้ำตาลทราย

ประมาณ 7,600,000 ตันต่อปี จึงส่งผลให้โรงงานน้ำตาลต้องซื้ออ้อยโรงงานจากจังหวัดใกล้เคียงเข้ามาใช้เป็นวัตถุดิบในการผลิตน้ำตาลทรายปีละ 1,333,373 ตัน ดังนั้น จึงมีอุปทานอ้อยโรงงานในจังหวัดกำแพงเพชรรวมทั้งสิ้น 7,600,000 ตัน

จากการศึกษาอุปสงค์และอุปทานอ้อยโรงงานในจังหวัดกำแพงเพชร พบว่า ในภาพรวมอุปทานของอ้อยโรงงาน (Supply) มีความสมดุลกับอุปสงค์ (Demand) ของโรงงานน้ำตาลประมาณ 7,600,000 ตันต่อปี อย่างไรก็ตาม ในช่วงเดือนมกราคม-กุมภาพันธ์จะมีปริมาณอ้อยโรงงานออกสู่ตลาดมากกว่าที่กำลังการผลิตของโรงงานจะรองรับได้ อาจเกิดปัญหาการจอตรอคิวนานของรถบรรทุกอ้อยซึ่งมีผลต่อคุณภาพอ้อยได้

ตารางที่ 13 การบริหารจัดการสินค้าอ้อยโรงงานจังหวัดกำแพงเพชร ฤดูกาลผลิตปี 2559/60

รายการ	ปี 2560							
	พ.ย.-59	ธ.ค.-59	ม.ค.-60	ก.พ.-60	มี.ค.-60	เม.ย.-60	พ.ค.-60	รวม
1) ผลผลิต (Supply)	0	760,000	2,280,000	2,280,000	1,520,000	760,000	0	7,600,000
1.1 ผลผลิตอ้อยในจังหวัด (ตัน)	0	626,663	1,879,988	1,879,988	1,253,325	626,663	0	6,266,627
1.2 นำเข้าอ้อยจากจังหวัดอื่น (ตัน)	0	133,337	400,012	400,012	266,675	133,337	0	1,333,373
1.3 นำเข้าจากต่างประเทศ (ถ้ามี) (ตัน)								
2) ความต้องการใช้ (Demand)	0	760,000	2,280,000	2,280,000	1,520,000	760,000	0	7,600,000
2.1 เข้าโรงงานน้ำตาลในจังหวัด (ตัน)	0	722,000	2,166,000	2,166,000	1,444,000	722,000	0	7,220,000
2.2 เข้าโรงงานเอทานอล (เฉพาะจังหวัดตาก) (ตัน)								
2.3 ส่งอ้อยออกไปขายจังหวัดอื่น	0	38,000	114,000	114,000	76,000	38,000	0	380,000
3) ผลผลิตส่วนเกิน/ขาด* 3 = 1-2	0	0	0	0	0	0	0	0

หมายเหตุ: * ผลผลิตส่วนเกิน/ขาด/สมดุล คำนวณจาก (ผลผลิต) - (ความต้องการใช้)

กรณีค่าเป็น + หมายถึง ผลผลิตมีมากกว่าความต้องการใช้

กรณีค่าเป็น - หมายถึง ผลผลิตมีน้อยกว่าความต้องการใช้

กรณีค่าเป็น 0 หมายถึง ผลผลิตเท่ากับความต้องการใช้

กรณี โรงงานเอทานอล อ้อยเข้าโรงงานทั้งปี

ที่มา : จากการสำรวจ

2.3.4 ปัญหาและอุปสรรค

1) ด้านการผลิต

1.1) ต้นทุนการผลิตสูง เนื่องจากปัจจัยการผลิตมีราคาสูงขึ้น เช่น ค่าปุ๋ย ค่ายา ค่าเช่าที่ดิน ค่าเก็บเกี่ยว ค่าจ้างแรงงาน เป็นต้น

1.2) ขาดแคลนแรงงานเก็บเกี่ยว ทำให้มีการเผาใบอ้อยก่อนการเก็บเกี่ยว

1.3) ปัญหาโรคและแมลงระบาด ได้แก่ โรคอ้อยใบขาว และแมลงศัตรูอ้อย

1.4) ประสบปัญหาภัยแล้ง ส่งผลให้การเจริญเติบโตช้า และผลผลิตไม่ดี

1.5) ปัญหาผลผลิตต่ำ

2) ด้านการตลาด

2.1) ราคาอ้อยไม่มีเสถียรภาพ เนื่องจากราคาอ้อยในประเทศขึ้นอยู่กับราคาน้ำตาลในตลาดโลก

2.2) โรงงานผลิตได้ไม่เต็มกำลังการผลิต ทำให้ต้นทุนค่าใช้จ่ายสูง

2.3) ปัญหาการจำกัดน้ำหนักของรถบรรทุกอ้อยเข้าสู่โรงงาน ส่งผลให้เกษตรกรมีค่าใช้จ่ายเพิ่มขึ้น

2.4) สนับสนุนให้โรงงานแปรรูปนำวัสดุเหลือใช้ไปใช้ประโยชน์เพื่อเป็นการเพิ่มมูลค่า อาทิ นำชานอ้อยไปผลิตกระดาษ แผ่นใยไม้อัด และการทำเฟอร์นิเจอร์

2.3.5 ข้อคิดเห็นและข้อเสนอแนะ

1) สนับสนุนให้มีการวิจัยและพัฒนาพันธุ์อ้อยที่สามารถต้านทานโรค และพันธุ์อ้อยสะอาด

2) ส่งเสริมให้เกษตรกรนำเทคโนโลยีสมัยใหม่มาใช้ เช่น รถปลูกอ้อย รถตัดอ้อย การให้น้ำระบบน้ำหยดเพื่อเป็นการลดต้นทุน การเพิ่มประสิทธิภาพการผลิต และคุณภาพของผลผลิต ซึ่งจะเป็นการเพิ่มรายได้ให้แก่เกษตรกรมากขึ้น

2.4 ปาล์มน้ำมัน

2.4.1 ข้อมูลทั่วไป

ปาล์มน้ำมัน (Oil palm) เป็นพืชยืนต้นที่มีการเจริญเติบโตและให้ผลผลิตอย่างต่อเนื่องตลอดทั้งปี สำหรับพื้นที่ที่เหมาะสมสำหรับปลูกปาล์มน้ำมันส่วนใหญ่จะเป็นพื้นที่ที่มีฝนตกชุก (1,800-2,200 มิลลิเมตร) และควรอยู่ในเขตที่มีปริมาณน้ำฝนไม่น้อยกว่า 1,800 มิลลิเมตรต่อปี พื้นที่ปลูกควรมีลักษณะดินร่วน ดินร่วนปนดินเหนียว ดินเหนียว เนื้อดินไม่ควรเป็นทรายจัด ไม่มีชั้นลูกรัง หรือชั้นดินดานสูงมากกว่า 0.50 เมตร ปาล์มน้ำมันจะเริ่มให้ผลผลิตครั้งแรกอายุประมาณ 30 เดือน นับจากหลังปลูกลงแปลง และจะให้ผลผลิตอย่างต่อเนื่องเก็บเกี่ยวได้ตลอดปี แต่ต้องมีการดูแลรักษาที่เหมาะสมต่ออายุและสภาพพื้นที่ ปาล์มน้ำมันจะให้ผลผลิตเฉลี่ยตลอดชีวิต 3,000 กก./ไร่/ปี รอบการเก็บเกี่ยวอยู่ในช่วง 10-20 วัน แล้วแต่ฤดูกาลโดยเฉลี่ยประมาณ 15 วันต่อครั้ง ควรเก็บเกี่ยวเมื่อปาล์มน้ำมันสุกพอดี ชนิดผลดิบสีเขียวให้เก็บเกี่ยวเมื่อผลสุกเป็นสีส้มมากกว่า 80% ของผล หรือมีผลร่วง 1-3 ผล ส่วนชนิดผลดิบสีดำเมื่อสุกเปลี่ยนสีผลเป็นสีแดง ให้เก็บเกี่ยวเมื่อมีผลสุกร่วงจากทะลาย 1-3 ผล เมื่อเชือนเปลือกจะเห็นเนื้อผลเป็นสีส้มเข้ม และเก็บเกี่ยวทะลายปาล์มน้ำมันแล้ว ควรส่งโรงงานภายใน 24 ชั่วโมง

2.4.2 การผลิต

ปี 2555-2559 เนื้อที่ให้ผลปาล์มน้ำมันเพิ่มขึ้นจาก 1,803 ไร่ ในปี 2555 เป็น 4,936 ไร่ ในปี 2559 หรือเพิ่มขึ้นร้อยละ 27.72 ต่อปี เนื้อที่เก็บเกี่ยวเพิ่มขึ้นและผลผลิตเพิ่มขึ้น จาก 1,362 ตัน ในปี 2555 เป็น 3,450 ตัน เพิ่มขึ้นร้อยละ 26.04 ขณะที่ผลผลิตต่อไร่ลดลง 755 กิโลกรัม เป็น 699 กิโลกรัม หรือลดลงร้อยละ 1.30 สำหรับผลผลิตและผลผลิตต่อไร่ลดลง เนื่องจากพื้นที่ประสบปัญหาภัยแล้ง ฝนทิ้งทำให้ต้นปาล์มน้ำมันเจริญเติบโตไม่ดี

ตารางที่ 14 เนื้อที่ให้ผล ผลผลิต และผลผลิตต่อไร่ของจังหวัดกำแพงเพชร ปี 2555-2559

ปี	เนื้อที่ให้ผล (ไร่)	ผลผลิต (ตัน)	ผลผลิตต่อไร่ (กก.)
2555	1,803	1,362	755
2556	2,910	2,388	821
2557	3,942	3,314	841
2558	4,484	3,767	840
2559	4,936	3,450	699
อัตราเพิ่ม (ร้อยละ)	27.72	26.04	-1.30

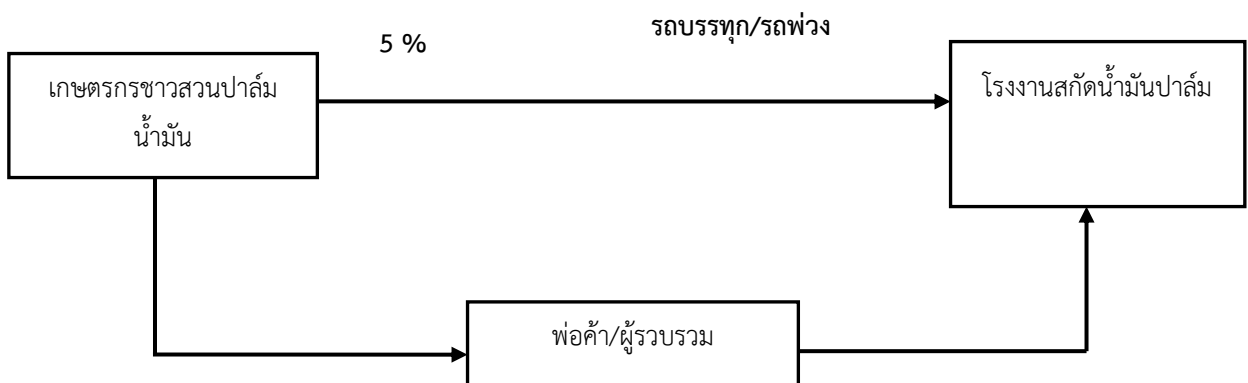
ที่มา : ศูนย์สารสนเทศ สำนักงานเศรษฐกิจการเกษตร

2.4.3 การตลาด

1) วิถีตลาดปาล์มน้ำมันจังหวัดกำแพงเพชร

ผลปาล์มน้ำมันของจังหวัดกำแพงเพชร ร้อยละ 95 ที่ออกสู่ตลาดเกษตรกรผู้ปลูกปาล์มจะขายผลผลิตโดยตรงให้กับผู้รวบรวม เพื่อนำไปส่งโรงงานสกัดน้ำมันปาล์มที่จังหวัดชลบุรี และผลผลิตร้อยละ 5 เกษตรกรนำผลผลิตส่งให้กับโรงงานโดยตรง ทั้งนี้ที่เกษตรกรขายผลผลิตให้กับผู้รวบรวมเนื่องจากจังหวัดกำแพงเพชรไม่มีโรงงานสกัดน้ำมันปาล์ม จุดรับซื้อปาล์มน้ำมัน และลานเทปาล์มน้ำมัน ซึ่งจะขนส่งผลปาล์มไปขายให้กับโรงงานสกัดน้ำมันปาล์มส่วนใหญ่จะใช้รถบรรทุกและรถพ่วงในการขนปาล์มน้ำมันเข้าสู่โรงงาน

ภาพที่ 7 วิถีตลาดปาล์มน้ำมันจังหวัดกำแพงเพชร

ที่มา : จากการสำรวจ

2) การบริหารจัดการปาล์มน้ำมันจังหวัดกำแพงเพชร ปี 2560

ปี 2560 จังหวัดกำแพงเพชรมีเนื้อที่ให้ผลปาล์มน้ำมัน 5,521 ไร่ ผลผลิต 3,776 ตัน และผลผลิตต่อไร่ 684 ตัน แหล่งปลูกปาล์มน้ำมัน ที่สำคัญของจังหวัดกำแพงเพชร ได้แก่ อำเภอเมืองกำแพงเพชร ไทรงาม คลองลาน ขาณุวรลักษบุรี คลองขลุง พรานกระต่าย ลานกระบือ ทรายทองวัฒนา ปางศิลาทอง บึงสามัคคี และ โกสัมพีนคร ซึ่งพันธุ์ปาล์มน้ำมันที่เกษตรกรนิยมปลูกของจังหวัดกำแพงเพชร จะเป็น “โกลด์เด็นเทนอรา” คือ ผลผลิตของการพัฒนาสายพันธุ์ปาล์มน้ำมันในประเทศไทย

จังหวัดกำแพงเพชรไม่มีโรงงานสกัดน้ำมันปาล์ม ลานเท ดังนั้นเกษตรกรชาวสวนปาล์มจังหวัดกำแพงเพชรต้องส่งปาล์มน้ำมันไปยังโรงสกัดน้ำมันปาล์มจังหวัดอื่นทั้งหมด หรือคิดเป็นร้อยละ 100 ของปริมาณผลผลิตทั้งหมด คือโรงสกัดน้ำมันปาล์มจังหวัดชลบุรี จะทำให้ปริมาณความต้องการปาล์มน้ำมันของจังหวัดกำแพงเพชรไม่มี ดังนั้นสรุปผลการวิเคราะห์ผลผลิตอ้อยโรงงาน (Supply) ของจังหวัดกำแพงเพชรมีความสมดุลกับความต้องการใช้อ้อยโรงงาน

ตารางที่ 15 บัญชีสมดุลปาล์มน้ำมันจังหวัดกำแพงเพชร

(หน่วย : ตัน)

รายการ	ปี 2560												
	ม.ค.	ก.พ.	มี.ค.	เม.ย.	พ.ค.	มิ.ย.	ก.ค.	ส.ค.	ก.ย.	ต.ค.	พ.ย.	ธ.ค.	รวม
1. ผลผลิตในจังหวัดทั้งหมด	250	265	395	430	420	425	280	275	265	245	261	265	3,776
1.1 ผลสดที่ออกสู่ตลาด (ร้อยละ)	6.62	6.62	10.46	11.39	11.12	11.26	7.48	7.28	7.22	6.62	6.91	7.02	100.00
1.2 ซื้อผลปาล์มจากจังหวัดอื่น													
2. ความต้องการใช้	250	265	395	430	420	425	280	275	265	245	261	265	3,776
2.1 ขยายผลปาล์มสดไปจังหวัดอื่น	250	265	395	430	420	425	280	275	265	245	261	265	3,776
2.2 ปริมาณผลปาล์มที่โรงสกัดฯ สามารถซื้อได้													
3. ผลผลิตสมดุล* (ตัน)	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0

หมายเหตุ: * ผลผลิตส่วนเกิน/ขาด/สมดุล คำนวณจาก (ผลผลิต) - (ความต้องการใช้)

กรณีค่าเป็น + หมายถึง ผลผลิตมีมากกว่าความต้องการใช้

กรณีค่าเป็น - หมายถึง ผลผลิตมีน้อยกว่าความต้องการใช้

กรณีค่าเป็น 0 หมายถึง ผลผลิตเท่ากับความต้องการใช้

ที่มา: จากการสำรวจ

2.4.4 ปัญหาและอุปสรรค

- 1) ปัจจัยการผลิตมีราคาสูง (เช่น ปุ๋ย ค่าแรง ค่าตัด ค่าขนส่ง)
- 2) เกษตรกรขาดความรู้/ไม่ตระหนักในเรื่องของการจัดการสวนที่ดี เช่น การใส่ปุ๋ยตามค่าวิเคราะห์ดินและใบ การตัดแต่งทางใบ การตัดปาล์มสุก การให้น้ำเสริม
- 3) การขยายพื้นที่ปลูกปาล์มน้ำมันเป็นไปอย่างไม่มีทิศทาง และขยายไปในพื้นที่ที่ไม่เหมาะสมพื้นที่ปลูกปาล์มน้ำมันบางพื้นที่ขาดแคลนแหล่งน้ำเสริม (ในช่วงแล้ง)
- 4) เกษตรกรรายย่อยขาดเงินทุนสนับสนุนในการปลูกทดแทนสวนเก่า การปรับปรุงสวน
- 5) สภาพภูมิอากาศมีผลต่อปริมาณ ส่งผลทำให้ผลผลิตมีความผันผวนมาก และจากสภาพภัยแล้งตั้งแต่ช่วงปี 2557-2559 ส่งผลทำให้ผลผลิตลดลง ทำให้โรงงานสกัดน้ำมันปาล์ม โรงกลั่นน้ำมันปาล์มไม่สามารถวางแผนการผลิตได้ ส่งผลทำให้ต้นทุนสูง
- 6) ไม่มีการกำกับ ดูแลและควบคุมจุดรับซื้อผลปาล์มสด/ลานเทซื้อผลปาล์มไม่มีคุณภาพ แยกถูกร่วงรดน้ำ เจือปน กรวดทราย ผลปาล์มน้ำมันมีคุณภาพต่ำ ไม่เป็นไปตามมาตรฐาน
- 7) เกษตรกรไม่เชื่อมั่นในราคาที่ได้รับว่าเป็นไปตามคุณภาพและราคาที่/ไม่มีการใช้มาตรฐานทะลายปาล์มน้ำมันในการซื้อขาย/ไม่มีเครื่องมือวัดเปอร์เซ็นต์น้ำมัน

2.4.5 ข้อคิดเห็นและข้อเสนอแนะ

- 1) ถ่ายทอดองค์ความรู้ให้แก่เกษตรกรในการบริหารจัดการสวนปาล์ม ได้แก่ การใส่ปุ๋ยตามค่าวิเคราะห์ดินและใบ การตัดแต่งทางใบ การเก็บเกี่ยวผลปาล์มสุก ซึ่งมีเปอร์เซ็นต์น้ำมันสูง และการจัดการสวนหลังเก็บเกี่ยวที่ดี รวมทั้งการส่งเสริมการผลิตมาตรฐานในการผลิตน้ำมันปาล์มตาม RSPO ซึ่งจะช่วยให้ต้นทุนในการผลิตปาล์มน้ำมันลดลง
- 2) ส่งเสริมสนับสนุนการใช้พันธุ์ดีและให้มีจำนวนเพียงพอต่อความต้องการ
- 3) ภาครัฐควรสนับสนุนค่าใช้จ่ายในการวิเคราะห์ดินและใบ การใส่ปุ๋ยที่ถูกต้องและเหมาะสมเพื่อให้ต้นปาล์มน้ำมันได้รับธาตุอาหารอย่างเหมาะสม เป็นการเพิ่มประสิทธิภาพการใช้ปุ๋ยเคมี และช่วยเพิ่มผลตอบแทนแก่เกษตรกร
- 4) ส่งเสริมและพัฒนาบุคลากรด้านการวิจัย เพื่อพัฒนาอุตสาหกรรมปาล์มน้ำมันและน้ำมันปาล์มรวมทั้งสร้างขบวนการถ่ายทอดเทคโนโลยีปาล์มน้ำมันอย่างต่อเนื่อง
- 5) เพิ่มพื้นที่ปลูกปาล์มน้ำมันในเขตเหมาะสมสำหรับการปลูกปาล์มน้ำมัน ตามประกาศกระทรวงเกษตรและสหกรณ์ ในพื้นที่ที่มีโรงงานสกัดเดิมเพื่อให้ใช้กำลังการผลิตได้ประมาณร้อยละ 85 และปรับเปลี่ยนพื้นที่ปลูกปาล์มน้ำมันนอกเขตเหมาะสมฯ ให้สอดคล้องกับแผนยุทธศาสตร์ปาล์มน้ำมันและน้ำมันปาล์ม และปรับปรุงประกาศเขตเหมาะสมให้ครอบคลุมและทันสมัย
- 6) ส่งเสริมให้มีการบูรณาการการผลิตและการตลาดปาล์มน้ำมัน เสริมสร้างความเข้มแข็งของเกษตรกร และสถาบันเกษตรกร รวมทั้งการเชื่อมโยงกับภาคเอกชนเพื่อให้ผลผลิตปาล์มน้ำมันมีคุณภาพและราคาปาล์มน้ำมันมีเสถียรภาพ

2.5 โคนื้อ

2.5.1 ข้อมูลทั่วไป

โคนื้อเป็นสัตว์เศรษฐกิจที่สำคัญของประเทศไทยนับตั้งแต่อดีตถึงปัจจุบัน ซึ่งในอดีตเดิมการเลี้ยงโคนื้อเป็นการเลี้ยงเพื่อใช้แรงงานในการทำการเกษตรเป็นหลัก เช่น การทำไร่ ทำนา เทียมเกวียน เป็นต้น เมื่อใช้งานจนหมดอายุจึงปลดจำหน่ายเป็นโคนื้อ ในปัจจุบันสภาพเศรษฐกิจและสังคมของประเทศไทยได้มีการเปลี่ยนแปลงไป มีการพัฒนาทางอุตสาหกรรมมากขึ้น มีเครื่องจักรกลทางการเกษตร เช่น เครื่องไถดิน พรวนดิน ซึ่งง่ายต่อการดูแลและใช้งาน ทำให้การเลี้ยงโคนื้อเพื่อใช้แรงงานด้านการเกษตรลดน้อยลง รูปแบบการเลี้ยงโคนื้อจึงได้เปลี่ยนแปลงไปเป็นการเลี้ยงเชิงพาณิชย์ ประกอบกับจำนวนประชากรที่เพิ่มมากขึ้น ความต้องการบริโภคโคนื้อจึงเพิ่มขึ้นตามไปด้วย

ปี 2560 เกษตรกรจังหวัดกำแพงเพชรประสบปัญหาผลผลิตทางการเกษตรตกต่ำ ทำให้เกษตรกรได้รับความเดือดร้อน จากภาวะดังกล่าว ส่งผลให้เกษตรกรต้องหาทางเลือกในการเพิ่มรายได้ให้กับครอบครัว การเลี้ยงโคนื้อจึงเป็นอีกหนึ่งทางเลือกที่สามารถสร้างรายได้ให้กับเกษตรกรในภาวะราคาผลผลิตทางการเกษตรตกต่ำ จังหวัดกำแพงเพชรมีโคนื้อจำนวน 28,517 ตัว เพิ่มขึ้น เมื่อเทียบกับปีที่แล้ว และพฤติกรรมของเกษตรกรในจังหวัดกำแพงเพชรในปัจจุบันจะแตกต่างจากการเลี้ยงในอดีต ซึ่งในอดีตเป็นการเลี้ยงโคนื้อหลังจากฤดูการเก็บเกี่ยวนา (ปี/ปรัง) ช่วงระยะเวลาประมาณ 4-6 เดือน แต่ในปัจจุบันเป็นการเลี้ยงโดยยึดเป็นอาชีพหลักของเกษตรกร (เลี้ยงทั้งปี)

2.5.2 การผลิต

1) การผลิตโคนื้อ

โคนื้อ จัดว่าเป็นสินค้าเศรษฐกิจที่สำคัญของจังหวัดกำแพงเพชร การเลี้ยงโคนื้อเป็นอาชีพอย่างหนึ่งซึ่งเกษตรกรในจังหวัดกำแพงเพชรทำควบคู่กับการทำนาหรือปลูกพืชอย่างอื่น ซึ่งสามารถสร้างรายได้ให้เกษตรกรได้เป็นอย่างดี ในจังหวัดกำแพงเพชรการเลี้ยงโคนื้อถือเป็นอาชีพหลักที่สำคัญของเกษตรกรอีกอาชีพหนึ่ง การเลี้ยงโคนื้อกระจายทั่วทุกอำเภอของจังหวัด ปัจจุบันมีเกษตรกรจำนวนมากหันมาเลี้ยงโคนื้อเพิ่มขึ้นเนื่องจากปัญหาราคาพืชผลทางการเกษตรตกต่ำ อีกทั้งรัฐบาลยังมีการส่งเสริมให้ชาวนาที่อยู่ในพื้นที่ที่ไม่เหมาะสมในการปลูกข้าวเปลี่ยนมาเลี้ยงโคนื้อหรือปลูกหญ้าเนเปียร์ ซึ่งจะสามารถเพิ่มผลผลิตโคนื้อในจังหวัดกำแพงเพชรเพื่อรองรับความต้องการบริโภคทั้งในประเทศและต่างประเทศ

เกษตรกรส่วนใหญ่ในจังหวัดกำแพงเพชรนิยมเลี้ยงโคนื้อพันธุ์บราห์มัน พันธุ์ชาร์โรเลส์และพันธุ์ไทยพื้นเมือง ที่มีอายุตั้งแต่ 1-2 ปี โดยเป็นการเลี้ยงโคนื้อระยะสั้น ข้อดีของการเลี้ยงโคนื้อแบบนี้คือ จะใช้ระยะเวลาเลี้ยงดูสั้น คือรุ่นละ 4-6 เดือน ก็สามารถจับขายได้ ปีหนึ่งเลี้ยงได้ประมาณ 3-4 รุ่น นับเป็นอาชีพที่สร้างรายได้ให้เกษตรกรในจังหวัดกำแพงเพชรได้เป็นอย่างดี

ในปี 2559 โคนื้อในจังหวัดกำแพงเพชรมีทั้งสิ้น จำนวน 28,235 ตัว ส่วนในปี 2560 จากการประมาณการของสำนักงานเศรษฐกิจการเกษตร คาดว่าโคนื้อในจังหวัดกำแพงเพชรจะมีประมาณ 33,351 ตัว จำแนกเป็นโคนื้อที่เป็นผลผลิตของจังหวัด 4,834 ตัว และโคนื้อที่นำเข้ามาจากต่างจังหวัด

28,517 ตัว ปริมาณการผลิตเพิ่มขึ้นจากปีก่อน เนื่องจากเกษตรกรหลายพื้นที่ปรับเปลี่ยนจากการปลูกพืชมาเลี้ยงปศุสัตว์เพิ่มมากขึ้น และแนวโน้มคาดการณ์ว่าจะเพิ่มขึ้นอย่างต่อเนื่อง เพราะโคเนื้อที่มีราคาที่สูง และยังไม่เพียงพอต่อความต้องการของตลาด จึงเป็นแรงจูงใจให้เกษตรกรหันมาเลี้ยงโคเนื้อเพิ่มมากขึ้น

ตารางที่ 16 ปริมาณโคเนื้อ ปี 2555-2560 จังหวัดกำแพงเพชร

ปี	ปริมาณโคเนื้อ (ตัว)
2555	36,479
2556	31,788
2557	30,720
2558	27,479
2559	28,235
*2560	33,351

ที่มา : สำนักงานเศรษฐกิจการเกษตรที่ 12

หมายเหตุ: *2560 ข้อมูลคาดการณ์

2) พันธุ์โคเนื้อที่นิยมเลี้ยงในจังหวัดกำแพงเพชร

ในจังหวัดกำแพงเพชรนิยมเลี้ยงโคเนื้ออยู่ด้วยกัน 3 สายพันธุ์ คือ โคพันธุ์บราห์มัน (Brahman) โคพันธุ์ชาร์โรเลส์ (charolais) และโคพันธุ์ไทยพื้นเมือง อธิบายโดยละเอียดดังนี้

2.1) โคพันธุ์บราห์มัน (Brahman)

ภาพที่ 8 โคพันธุ์บราห์มัน (Brahman)

ลักษณะประจำพันธุ์	เป็นโคที่มีขนาดรูปร่างใหญ่ปานกลาง มีตะโหนักใหญ่พอประมาณ เหนียงคอยานค่อนข้างมาก พับข้อเป็นหูลีบ หนังท้องค่อนข้างหยาบเนียน ขนสั้นเกรียน สีขาวเทาและสีแดง อาจพบลักษณะลายจุดด้วย หูก่อนข้างยาวและกว้างปานกลาง
น้ำหนักแรกเกิด	28-30 กิโลกรัม
น้ำหนักหย่านมเมื่ออายุ 200 วัน	เฉลี่ย 170 กิโลกรัม
อัตราการเจริญเติบโตเมื่อขุน	1,000 กรัม/วัน
น้ำหนักเพศผู้เมื่อโตเต็มที่	800-1,000 กิโลกรัม
น้ำหนักเพศเมียเมื่อโตเต็มที่	500-600 กิโลกรัม
อายุเมื่อให้ลูกตัวแรก	36 เดือน
ช่วงทางการให้ลูก	500 วัน
ข้อดี	ปรับตัวเข้ากับสภาพอากาศร้อนได้ดี เหมาะสำหรับเป็นโคพื้นฐานเพื่อผลิตเป็นโคเนื้อคุณภาพดี ทนทานต่อโรคและแมลงและสภาพอากาศในบ้านเราได้ดี
ข้อเสีย	เป็นโคพันธุ์ที่มีอัตราการผสมติดค่อนข้างต่ำให้ลูกตัวแรกช้าและให้ลูกค่อนข้างห่าง ส่วนใหญ่เลือกกินเฉพาะหญ้าที่มีคุณภาพดี

โคบราห์มัน จัดเป็นโคเนื้อในเขตร้อน (Bos indicus) มีถิ่นกำเนิดดั้งเดิมในประเทศอินเดีย โดยคำว่า บราห์มัน เชื่อว่ามาจากคำว่า Bramini ซึ่งเป็นประเพณีทางศาสนาพราหมณ์ที่มีพ่อโคศักดิ์สิทธิ์ชื่อ พราหมณี โดยโคบราห์มันเป็นโคที่พัฒนาพันธุ์มาจากพันธุ์ดั้งเดิมของโคเมืองร้อนหลายพันธุ์ ได้แก่ พันธุ์ Guzerat, Nellore หรือ Ongole, Gir, Krishna และ Valley เป็นต้น ซึ่งโคเหล่านี้เป็นพันธุ์โคเมืองร้อนที่นิยมเลี้ยงกันในทุกภูมิภาคของโลก ใช้เป็นโคเนกประสงค์ทั้งในแง่ของการผลิตเป็นโคพันธุ์ โคลูกผสม โคเนื้อหรือโคนม โดยใช้เป็นแม่พื้นฐานในการสร้างสายพันธุ์โคพันธุ์ใหม่ กรมปศุสัตว์ โดยกองบำรุงพันธุ์สัตว์ ได้นำโคพันธุ์อเมริกันบราห์มันจากต่างประเทศ เข้ามาเลี้ยงตั้งแต่ปี พ.ศ. 2497 และทำการคัดเลือกและปรับปรุงพันธุ์มาโดยตลอด ในระยะแรกการคัดเลือกพ่อพันธุ์เพื่อทดแทนในฝูงผสมพันธุ์ ได้ใช้วิธีการทดสอบสมรรถภาพการเจริญเติบโตที่สถานีทดสอบกลาง โดยทำการทดสอบโคเพศผู้ที่ศูนย์วิจัยทดสอบพันธุ์สัตว์ท่าพระ สถานีบำรุงพันธุ์สัตว์มหาสารคาม และปัจจุบันที่ศูนย์วิจัยและบำรุงพันธุ์สัตว์ลำพูนกลาง มีการเก็บข้อมูล ได้แก่ พันธุ์ประวัติ ลักษณะการเจริญเติบโตและความสมบูรณ์พันธุ์ หลังจากปี พ.ศ. 2538 ได้ดำเนินการคัดเลือกพันธุ์และปรับปรุงพันธุ์โดยใช้คุณค่าการผสมพันธุ์ ผลจากการปรับปรุงคัดเลือกพันธุ์ดังกล่าวจึงถูกเรียกว่า "โคพันธุ์ไทยบราห์มัน"

โคเพศผู้บางส่วนใช้สำหรับปรับปรุงพันธุ์โคพื้นเมืองและลูกผสมพื้นเมืองของเกษตรกร เพื่อเพิ่มปริมาณเนื้อและใช้เป็นแม่พันธุ์พื้นฐานในการผลิตโคเนื้อหรือโคนมคุณภาพดี ซึ่งโคดังกล่าวนี้ มีลักษณะรูปร่างภายนอกเหมือนกับโคพันธุ์อเมริกันบราห์มัน และมีอัตราการเจริญเติบโต ความสมบูรณ์พันธุ์ใกล้เคียง

กับโคในรุ่นปู่ ย่า ที่นำเข้าจากประเทศสหรัฐอเมริกา แต่มีความทนทานต่อสภาพแวดล้อมของประเทศไทยมากกว่า

2.2) โคพันธุ์ชาร์โรเลส์ (charolais)

ภาพที่ 9 โคพันธุ์ชาร์โรเลส์ (charolais)

ลักษณะประจำพันธุ์	เป็นโคมีรูปร่างยาวเพรียวกว่าโคพันธุ์ยุโรปอื่น ๆ มีขาสั้น ลำตัวลึก แมโคให้นมดี เลี้ยงลูกเก่ง มีเปอร์เซ็นต์ซากสูงกว่าโคพันธุ์อื่น ๆ คุณภาพซากดีมาก เนื้อมีคุณภาพดี
น้ำหนักแรกเกิด	45 กิโลกรัม
น้ำหนักหย่านมเมื่ออายุ 200 วัน	เฉลี่ย 270-300 กิโลกรัม
อัตราการเจริญเติบโตเมื่อขุน	1,000 กรัม/วัน
น้ำหนักเพศผู้เมื่อโตเต็มที่	1,000-1,200 กิโลกรัม
น้ำหนักเพศเมียเมื่อโตเต็มที่	800-850 กิโลกรัม
อายุเมื่อให้ลูกตัวแรก	36 เดือน
ช่วงทางการให้ลูก	500 วัน
ข้อดี	มีการเติบโตเร็วซากมีขนาดใหญ่เนื้อนุ่ม เนื้อสันมีไขมันแทรก (marbling) เป็นที่ต้องการของตลาด เหมาะที่จะนำมาผสมกับแม่โคบราห์มันหรือลูกผสมบราห์มันเพื่อนำลูกมาเลี้ยงเป็นโคขุน
ข้อเสีย	ถ้าเลี้ยงเป็นพันธุ์แท้หรือมีสายเลือดสูงๆจะไม่ทนต่อสภาพอากาศในบ้านเรา ไม่เหมาะที่จะใช้ผสมกับแม่โคขนาดเล็กเพราะอาจทำให้คลอดยาก

วัวพันธุ์ชาโรเลส์มีถิ่นกำเนิดในเมืองชาโรลส์ (Charolles) ประเทศฝรั่งเศส เดิมเคยเลี้ยงเป็นโคงาน แต่ได้ทำการคัดเลือกพันธุ์เพื่อใช้เป็นทั้งโคงานและโคเนื้อ (Dual Purpose) ลักษณะทั่วไปลำตัวมีสีขาวถึงสีครีม อาจมีผิวหนังสีแดงโดยเฉพาะบริเวณรอบจมูก ตา และใต้ท้อง จัดว่าเป็นโคเนื้อที่มีขนาดใหญ่ที่สุดในโลกพันธุ์หนึ่ง โคเพศผู้โตเต็มที่มีน้ำหนักตัว 1,000-1,200 กิโลกรัม เพศเมีย 800-850 กิโลกรัม แม่โคให้ลูกที่มีน้ำหนักแรกเกิดสูง (45 กิโลกรัม) และน้ำหนักตัวเมื่อหย่านมสูง (270-300 กิโลกรัม) เป็นโคที่มีการเจริญเติบโตเร็ว (1.0-1.2 กิโลกรัม/วัน) เมื่ออายุได้ 15 เดือน บางตัวมีน้ำหนักถึง 500 กิโลกรัม โคพันธุ์ชาโรเลส์ มีรูปร่างยาวเพรียวกว่าโคพันธุ์ยุโรปอื่นๆ มีขาสั้น ลำตัวลึก แม่โคให้นมดี เลี้ยงลูกเก่ง มีเปอร์เซ็นต์ซากสูงกว่าโคพันธุ์อื่น คุณภาพซากดีมาก เนื้อมีคุณภาพดี ในเมืองไทยได้นำมาผสมพันธุ์กับโคลูกผสมบราห์มัน แต่รักษาระดับเลือดของพันธุ์ชาโรเลส์ ให้อยู่ระหว่าง 50.0-62.5% (Blakely and Bade, 1994) ไม่พบรายงานว่ามีเกษตรกรเลี้ยงชาโรเลส์พันธุ์แท้ในระบบฟาร์มทั่วไปในเมืองไทย

ในการปรับปรุงพันธุ์ ทาง เอ.ดี.วาย. ฟาร์ม นอกจากจะมีหน่วยงานของรัฐในพื้นที่เป็นที่ปรึกษาแล้ว ทีมงานของที่นี่ยังมีความแข็งแกร่งและชำนาญ เนื่องจากเป็นทีมงานที่เคยผ่านการเลี้ยงโคนมมาก่อน ซึ่งการปรับปรุงพันธุ์เริ่มขึ้นด้วยการเก็บแม่พันธุ์จากที่ต่าง ๆ มาอย่างต่อเนื่อง ในส่วนของแม่พันธุ์ชาโรเลส์ จะเป็นแม่พันธุ์ที่มีสายเลือดสูงที่ทางกรมปศุสัตว์ส่งเสริมไว้ในพื้นที่ และส่วนหนึ่งถึงรวบรวมมาจากแม่พันธุ์ที่เกิดจากโคนมผสมกับน้ำเชื้อชาโรเลส์ แล้วนำมาปรับปรุงพัฒนาขึ้นมาเรื่อย ๆ ด้วยความร่วมมือจากปศุสัตว์อำเภอ จากศูนย์ผสมเทียม โดยใช้น้ำเชื้อส่วนหนึ่งจากการสนับสนุนของกรมปศุสัตว์ และอีกส่วนทำการสั่งซื้อน้ำเชื้อมาจากต่างประเทศนำเข้ามาจากประเทศฝรั่งเศส เป็นน้ำเชื้อระดับที่อปในแต่ละปี โดยเน้นที่พ่อพันธุ์เพื่อจุดประสงค์เรื่องเนื้อเป็นสำคัญ อย่างไรก็ตามตั้งแต่เริ่มปรับปรุงพันธุ์จนกระทั่งปัจจุบัน เอ.ดี.วาย. ฟาร์ม ได้ใช้น้ำเชื้อโคเลือดร้อยมาโดยตลอด พร้อม ๆ กับเก็บโคเพศเมียไว้เป็นแม่พันธุ์ จึงทำให้พันธุ์พื้นฐานมีสายเลือดโคตระกูลเมืองหนาวมากกว่า 87.5 และในรุ่นลูกที่เกิดในช่วงปี 50-51 กลายเป็นโคตระกูลเมืองหนาวสายเลือดมากกว่า 90 เปอร์เซ็นต์ หรือเกือบ 100 เปอร์เซ็นต์ ซึ่งตามหลักการปรับปรุงสายพันธุ์ ถือว่าเป็นพันธุ์แท้ 100 เปอร์เซ็นต์ (โคพันธุ์ชาโรเลส์เป็นส่วนใหญ่) ในโคพันธุ์ชาโรเลส์และซิมเมลทาล ทางบริษัทมุ่งเป้าปรับปรุงพันธุ์ ให้เป็นพันธุ์แท้ และสามารถเลี้ยงในเมืองไทยได้ พร้อมกันนั้นยังนำการย้ายฝากตัวอ่อนมาใช้เพื่อปรับปรุงพันธุ์ร่วมด้วย ในกรณีที่ต้องการพ่อแม่พันธุ์ที่ยอดเยี่ยม และพันธุ์กรรมโคเนื้อสายพันธุ์อื่นๆ ความพร้อมในการปรับปรุงพันธุ์ของ A.D.Y. ฟาร์ม นอกจากในส่วนของบุคลากรซึ่งมีทีมงานสัตว์บาลที่คอยดูแลแล้ว ในส่วนของเครื่องมือและสิ่งอำนวยความสะดวกมีความพร้อมแล้วร้อยเปอร์เซ็นต์ไม่ว่าจะเป็นในส่วนของห้องแล็บที่มาตรฐาน เครื่องมือครบครัน ฉะนั้นการปรับปรุงพันธุ์จึงสามารถเดินไปข้างหน้าได้ตามเป้าหมายที่ฟาร์มตั้งเป้าเอาไว้ และจะเดินหน้าเรื่องการปรับปรุงพันธุ์ไปเรื่อย ๆ ภายใต้อาณัติที่ว่า “พันธุ์โคชั้นนำ โคเนื้อชั้นยอด”

2.3) โคพันธุ์ไทยพื้นเมือง

2.3.1) โคพื้นเมืองโคอีสาน

ภาพที่ 10 โคพื้นเมืองโคอีสาน

ลักษณะประจำพันธุ์	มีขนสั้นเกรียน โดยทั่วไปมีลำตัวสีน้ำตาลแกมแดง แต่อาจมีสีแตกต่างกันหลายสี เช่น ดำ แดง น้ำตาล ขาว เหลือง เป็นต้น หน้ายาวขอบบาง หน้าผากแคบ ตะโหนักเล็ก เหนียงคอค และหนังใต้ท้องไม่มากนักมีรูปร่างขนาดเล็ก
น้ำหนักแรกเกิด	16 กิโลกรัม
น้ำหนักหย่านมเมื่ออายุ 200 วัน	เฉลี่ย 94 กิโลกรัม
อัตราการเจริญเติบโตเมื่อขุน	-
น้ำหนักเพศผู้เมื่อโตเต็มที่	300-350 กิโลกรัม
น้ำหนักเพศเมียเมื่อโตเต็มที่	22-250 กิโลกรัม
อายุเมื่อให้ลูกตัวแรก	2.71 ปี
ช่วงห่างการให้ลูก	460 วัน
ข้อดี	มีความแข็งแรงทนทาน และอดทนมาก จึงเป็นโคสำหรับใช้งานโดยแท้จริง ทนทานต่อสภาพแวดล้อมอากาศร้อนชื้นโรคพยาธิและแมลงได้ดี
ข้อเสีย	การเจริญเติบโตต่ำ ไม่เหมาะที่จะนำมาเลี้ยงขุน เพราะมีขนาดเล็ก

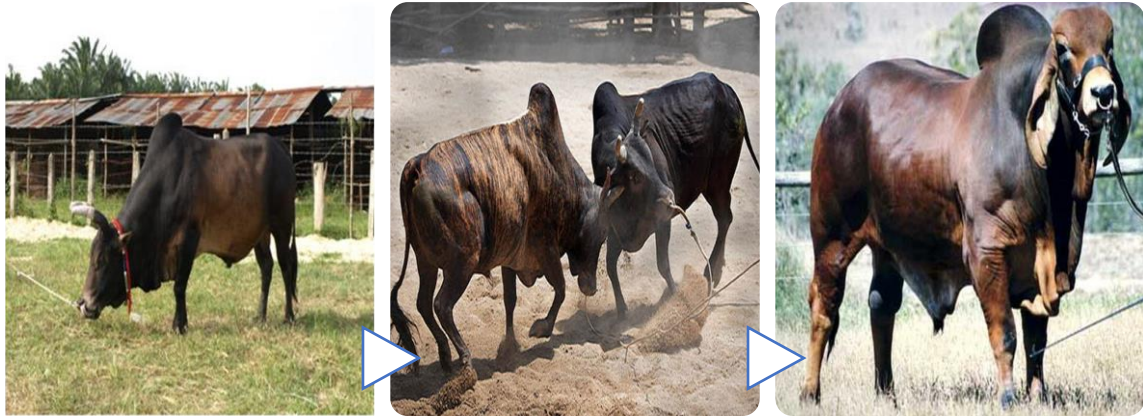
2.3.2) โคพื้นเมืองภาคเหนือ (ขาวลำพูน)

ภาพที่ 11 โคพื้นเมืองภาคเหนือ (ขาวลำพูน)

ลักษณะประจำพันธุ์	ถิ่นกำเนิด ภาคเหนือของประเทศ พบเห็นได้โดยทั่วไปในจังหวัดลำปาง ลำพูน และ เชียงใหม่ เป็นโคที่มีขนาดเล็ก ลำตัว ขนฟูหาง ขนตา มีขนสีขาว เขาสีน้ำตาลส้ม เนื้อละเอียด ขอบตาและเนื้อจมูกมีสีชมพูส้ม ไม่มีจุดต่างขาว เหนียงคอขนาด ปานกลาง ไม่พบบนมากเหมือนโคพันธุ์อเมริกันบราห์มัน เนื้อกีบสีน้ำตาลส้ม
น้ำหนักแรกเกิด	18-20 กิโลกรัม
น้ำหนักหย่านมเมื่ออายุ 200 วัน	เฉลี่ย 86 กิโลกรัม
อัตราการเจริญเติบโตเมื่อขุน	-
น้ำหนักเพศผู้เมื่อโตเต็มที่	350-450 กิโลกรัม
น้ำหนักเพศเมียเมื่อโตเต็มที่	300-350 กิโลกรัม
อายุเมื่อให้ลูกตัวแรก	33 เดือน
ช่วงทางการให้ลูก	460 วัน
ข้อดี	มีความแข็งแรงทนทาน และอดทนมาก เป็นโคที่มีลักษณะใหญ่มีสีขาวปลอดทั้งตัวจึงได้รับคัดเลือกเพื่อใช้ในพระราชพิธี จรดพระนังคัลแรกนาขวัญ
ข้อเสีย	การเจริญเติบโตต่ำ ไม่เหมาะที่จะนำมาเลี้ยงขุน เพราะมีขนาดเล็ก

2.3.3) โคพื้นเมืองภาคใต้ (โคชน)

ภาพที่ 12 โคพื้นเมืองภาคใต้ (โคชน)

ลักษณะประจำพันธุ์	ถิ่นกำเนิด ภาคใต้ นิยมเลี้ยงมากในภาคใต้ มีมากในจังหวัดสงขลา นครศรีธรรมราช พัทลุงและตรัง เป็นโคขนาดเล็ก ลำตัวมีสีน้ำตาล น้ำตาลแดง สีดำ ขนสั้นเกรียน ขนฟูหาง ขนตา หงส์ดำหรือสีน้ำตาล เนื้อเขาและกีบสีดำ หรือน้ำตาล ขอบตา เนื้อจมูก เนื้อทวาร สีดำ น้ำตาลหรือน้ำตาลดำ เหนียงคอ มีไม่มาก
น้ำหนักแรกเกิด	14-15 กิโลกรัม
น้ำหนักหย่านมเมื่ออายุ 200 วัน	เฉลี่ย 76 กิโลกรัม
อัตราการเจริญเติบโตเมื่อขุน	-
น้ำหนักเพศผู้เมื่อโตเต็มที่	350-450 กิโลกรัม
น้ำหนักเพศเมียเมื่อโตเต็มที่	230-280 กิโลกรัม
อายุเมื่อให้ลูกตัวแรก	39 เดือน
ช่วงทางการให้ลูก	365 - 380 วัน
ข้อดี	มีความแข็งแรงทนทาน และอดทนมาก ทนทานต่อโรคและแมลงและสภาพอากาศในบ้านเราได้ดี
ข้อเสีย	การเจริญเติบโตต่ำ ไม่เหมาะที่จะนำมาเลี้ยงขุน เพราะมีขนาดเล็ก

2.3.4) โคพื้นเมืองภาคกลาง (โคลาน)

ภาพที่ 13 โคพื้นเมืองภาคกลาง (โคลาน)

ลักษณะประจำพันธุ์	ภาคกลางนิยมเลี้ยงมากในภาคกลาง โดยเฉพาะ จ. กาญจนบุรี เพชรบุรี ราชบุรี ประจวบคีรีขันธ์ นครปฐม และสุพรรณบุรี เป็นโคที่มีขนาดเล็ก ลำตัวมีสีน้ำตาล และสีน้ำตาลแดง ขนสั้น ขนฟูหาง ขนตา หนังสีดำหรือสีน้ำตาล เนื้อเขาและกีบมีสีดำหรือสีน้ำตาลดำขอบตา เนื้อจมูก เนื้อทวารต่าง ๆ สีดำ น้ำตาลหรือน้ำตาลดำ เหนียงคอมมีไม่มาก
น้ำหนักแรกเกิด	15-17 กิโลกรัม
น้ำหนักหย่านมเมื่ออายุ 200 วัน	เฉลี่ย 78 กิโลกรัม
อัตราการเจริญเติบโตเมื่อขุน	-
น้ำหนักเพศผู้เมื่อโตเต็มที่	300-350 กิโลกรัม
น้ำหนักเพศเมียเมื่อโตเต็มที่	200-260 กิโลกรัม
อายุเมื่อให้ลูกตัวแรก	33 เดือน
ช่วงห่างการให้ลูก	365-380 วัน
ข้อดี	มีความแข็งแรงทนทาน และอดทนมาก ให้ลูก ส่วนใหญ่ให้ปัสสาวะ เพราะเกษตรกรคัดแม่โคที่ไม่ให้ลูกออกอยู่เสมอ
ข้อเสีย	การเจริญเติบโตต่ำ เนื่องจากแม่โคมีขนาดเล็กจึงไม่เหมาะสมที่จะผสมกับโคพันธุ์ที่มีขนาดใหญ่ เช่น ชาร์โลเลย์ และซิมเมนทัล เพราะอาจมีปัญหาการคลอดยาก

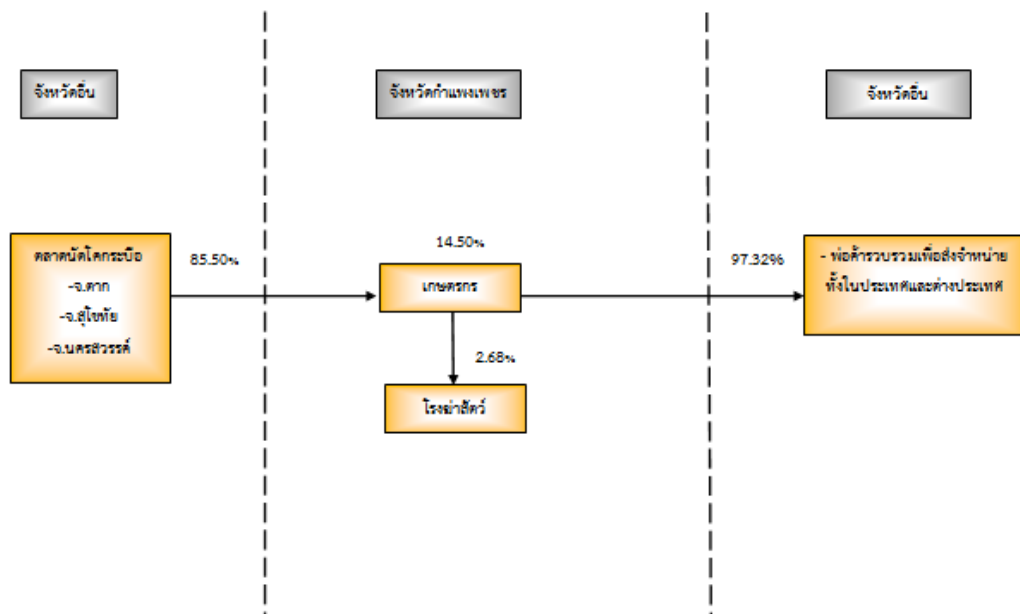
2.5.3 การตลาด

1) วิถีตลาดโคเนื้อจังหวัดกำแพงเพชร

ผลการศึกษาวิถีการตลาดโคเนื้อในจังหวัดกำแพงเพชร พบว่า ผลผลิตโคเนื้อที่เกิดในจังหวัดกำแพงเพชร คิดเป็นร้อยละ 14.50 และเป็นโคเนื้อจากจังหวัดอื่นที่เกษตรกรนำเข้ามาเลี้ยงโดยผ่านตลาดนัดกลางโค-กระบือ จังหวัดตาก สุโขทัย และนครสวรรค์ ร้อยละ 85.50 นอกจากนี้จากผลการสำรวจ พบว่า จังหวัดกำแพงเพชรไม่มีตลาดนัดกลางโค-กระบือ ส่งผลให้เกษตรกรต้องนำเข้าโคเนื้อจากต่างจังหวัดมาเลี้ยง

ปริมาณผลผลิตโคเนื้อทั้งหมดที่ได้จะเข้าสู่โรงงานฆ่าสัตว์เพื่อชำแหละใช้บริโภคในจังหวัด คิดเป็นร้อยละ 2.68 ส่วนโคเนื้อที่เหลือ คิดเป็นร้อยละ 97.32 จะมีพ่อค้าคนกลางจากต่างจังหวัดมารับซื้อจากเกษตรกรเพื่อส่งจำหน่ายทั้งในประเทศและต่างประเทศ

ภาพที่ 14 วิถีตลาดโคเนื้อจังหวัดกำแพงเพชร

ที่มา : จากการสำรวจ

2) การบริหารจัดการโคเนื้อจังหวัดกำแพงเพชร ปี 2559/60

การจัดทำบัญชีสมดุลโคเนื้อ ประกอบด้วย ผลผลิต Supply (ผลผลิตของจังหวัด+ผลผลิตนำเข้าจากจังหวัดอื่น+ผลผลิตนำเข้าจากต่างประเทศ) เท่ากับ ความต้องการใช้ Demand (ความต้องการใช้ของจังหวัด (เข้าโรงฆ่าสัตว์)+ส่งออกไปยังจังหวัดอื่น+ส่งออกไปยังต่างประเทศ)

2.1) ด้านผลผลิตและการนำเข้าโคเนื้อจังหวัดกำแพงเพชร (Supply)

บัญชีสมดุลโคเนื้อด้านอุปทาน ช่วงเดือนพฤศจิกายน 2559 ถึงธันวาคม 2560 พบว่า สำนักงานเศรษฐกิจการเกษตรที่ 12 คาดการณ์ว่ามีผลผลิตโคเนื้อที่ผลิตได้ของจังหวัดกำแพงเพชร จำนวน 4,834 ตัว คิดเป็นสัดส่วนร้อยละ 14.50 และผลผลิตนำเข้าจากจังหวัดอื่น จำนวน 28,517 ตัว คิดเป็นสัดส่วนร้อยละ 85.50 อุปทานส่วนใหญ่อยู่ในช่วงเดือนพฤศจิกายน 2559 ถึงเดือนธันวาคม 2560

2.2) ด้านความต้องการใช้โคเนื้อจังหวัดเพชรบูรณ์ (Demand)

บัญชีสมดุลโคเนื้อด้านความต้องการใช้หรืออุปสงค์ ช่วงเดือนพฤศจิกายน 2559 ถึง เดือนธันวาคม 2560 พบว่า ความต้องการใช้โคเนื้อในจังหวัดกำแพงเพชร มาจากความต้องการใช้ของจังหวัด (เข้าโรงฆ่าสัตว์) จำนวน 949 ตัว คิดเป็นสัดส่วนร้อยละ 2.68 และส่งออกไปยังจังหวัดอื่นเพื่อจำหน่ายทั้งในประเทศและต่างประเทศ จำนวน 34,400 ตัว คิดเป็นสัดส่วนร้อยละ 97.32 จะเห็นได้ว่าความต้องการใช้โคเนื้อในจังหวัดกำแพงเพชรอันดับแรกคือการส่งออกไปยังจังหวัดอื่น

2.3) ด้านอุปสงค์ส่วนเกิน/อุปทานส่วนเกิน (Excess Demand /Excess Supply)

บัญชีสมดุลโคเนื้อช่วงเดือนพฤศจิกายน 2559 ถึง เดือนธันวาคม 2560 พบว่าจังหวัดกำแพงเพชร มีอุปสงค์ส่วนเกิน/อุปทานส่วนเกิน (Excess Demand/Excess Supply) เนื่องจากผลผลิตด้านอุปทาน คือ ปริมาณผลผลิตโคเนื้อภายในจังหวัด บวกด้วย ปริมาณนำเข้าโคเนื้อจากจังหวัดอื่น น้อยกว่า ความต้องการใช้ หรือด้านอุปสงค์ จำนวน 1,998 ตัว จะเห็นได้ว่าในช่วงที่ผลผลิตออกสู่ตลาดนั้น ผลผลิตน้อยลงจนไม่เพียงพอกับความต้องการใช้ในพื้นที่ เกิดอุปทานส่วนเกิน (Excess Demand) ทั้งนี้ภาครัฐอาจส่งเสริมและสนับสนุนให้เกษตรกรเลี้ยงโคเนื้อเพิ่มโดยพิจารณาจากพื้นที่ไม่เหมาะสมในการปลูกพืชอื่น ๆ (N) มาเลี้ยงโคเนื้อเพื่อตอบสนองกับความต้องการในจังหวัดกำแพงเพชร

ตารางที่ 17 บัญชีสมดุลโคเนื้อจังหวัดกำแพงเพชร

(หน่วย : ตัว)

รายการ	ปี 2559			ปี 2560												
	พ.ย.	ธ.ค.	รวม	ม.ค.	ก.พ.	มี.ค.	เม.ย.	พ.ค.	มิ.ย.	ก.ค.	ส.ค.	ก.ย.	ต.ค.	พ.ย.	ธ.ค.	รวม
1. ผลผลิต (Supply)	3,040	2,665	5,705	3,142	2,809	2,474	2,141	3,949	2,523	2,049	1,861	3,239	3,340	3,103	2,721	33,351
1.1 ผลผลิตของจังหวัด	781	689	1,470	290	242	193	145	242	242	338	435	387	773	822	725	4,834
1.2 นำเข้าจากจังหวัดอื่น	2,259	1,976	4,235	2,852	2,567	2,281	1,996	3,707	2,281	1,711	1,426	2,852	2,567	2,281	1,996	28,517
1.3 นำเข้าจากต่างประเทศ	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
2. ความต้องการใช้ (Demand)	3,278	3,285	6,563	3,281	3,272	3,281	2,078	4,081	2,078	2,075	2,081	3,278	3,281	3,278	3,285	35,349
2.1 การใช้ของจังหวัด (เข้าโรงฆ่าสัตว์)	78	85	163	81	72	81	78	81	78	75	81	78	81	78	85	949
2.2 ส่งออกไปจังหวัดอื่น	3,200	3,200	6,400	3,200	3,200	3,200	2,000	4,000	2,000	2,000	2,000	3,200	3,200	3,200	3,200	34,400
2.3 ส่งออกไปต่างประเทศ	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
3. ผลผลิตส่วนเกิน / ส่วนขาด (1-2) (ตัว)	- 238	- 620	- 858	- 139	- 463	- 807	63	- 132	445	- 26	- 220	- 39	59	- 175	- 564	- 1,998

หมายเหตุ: * ผลผลิตส่วนเกิน/ขาด/สมดุล คำนวณจาก (ผลผลิต) - (ความต้องการใช้)

กรณีค่าเป็น + หมายถึง ผลผลิตมีมากกว่าความต้องการใช้

กรณีค่าเป็น - หมายถึง ผลผลิตมีน้อยกว่าความต้องการใช้

กรณีค่าเป็น 0 หมายถึง ผลผลิตเท่ากับความต้องการใช้

ที่มา: จากการสำรวจ

2.5.4 ปัญหาและอุปสรรค

- 1) ปัญหาด้านการผลิต ตลาดมีความต้องการซื้อที่สูง แต่ความสามารถในการผลิตยังไม่เพียงพอต่อความต้องการของตลาด
- 2) เกษตรกรขาดความรู้ และโอกาสในการเข้าถึงแหล่งข้อมูลความรู้และแหล่งเทคโนโลยี
- 3) กลุ่มเกษตรกรมีความสามารถในการผลิตแต่ขาดความรู้ ขาดประสบการณ์ และความเข้าใจในการบริหารจัดการ การตลาดและการแข่งขันทางธุรกิจ

2.5.5 ข้อคิดเห็นและข้อเสนอแนะ

- 1) ภาครัฐต้องวางยุทธศาสตร์และยุทธวิธีที่ชัดเจน และมีนโยบายผลักดันการส่งออกเนื้อโคมากกว่าโคมีชีวิต
- 2) ขาดการปราบปรามโรคปากเท้าเปื่อยอย่างจริงจัง เพื่อจะช่วยให้การส่งออก ภาครัฐสนับสนุนวัคซีน ไม่เพียงพอต่อความต้องการของสหกรณ์และเกษตรกร
- 3) รัฐควรส่งเสริมสหกรณ์ที่เลี้ยงแม่โคผลิตลูกให้มากขึ้น
- 4) มีการให้ความรู้แก่เกษตรกรเพิ่มเติมเกี่ยวกับการใช้เวชวัสดุเหลือใช้ทางการเกษตรเพื่อเป็น การทดแทนแหล่งอาหารหยาบและอาหารข้น ซึ่งเป็นการลดต้นทุนการผลิต

สำนักงานเศรษฐกิจการเกษตร
กระทรวงเกษตรและสหกรณ์